

B.2.

ცისკარი

1867

მაისი.

წელიწადი მეთერთმეტე.

წოდება თხზულებათა:

- 1 — ორი ეროვნული ახალუზიშვილი, შექსპირის დრამა დიმ. ყიფიანისა.
- 2 — გამოცანა (ლექსი). აკ. წერეთლისა.
- 3 — საქართველოს ისტორიისათვის მასალები. შ. ბროსსესი.
- 4 — ბუჯის მცნაერებოთვან. ი. კერესელიძისა.
- 5 — სააფათყოში (ბოლნიცაში) სცენები. მისივე.

ტფილისს.

კერესელიძის სტამბაში.

სკტი 4.

სცენა 1. ტყე, მანტუას მახლობლად. იუპიტერის
შემოვლენ გავარდნილი თული კაცები.

1. თული. ამხანაგებო! აქ მოდით ჩქარა! მე მგზავრსა
ვჭხედავ!

2. — თუნდ ათიკ იყო, ნუ გენალვლება, დავსცემთ მაშინვე.
(შემოვლენ ვალენტინ და მარდი.)

3. — შედექით მანდა! და რაც გაგაჩნდეთ, ახლავ მოგვეცით;
ნებით მოგვეცით, თორემ ძალათაც კარგა წაგართმევთ!

მარდ. ვაგვცარსვენ ბატონო, ბატონო! ეს სწორეთ
ის ავკაცები არიან, ამ გზაზედ რომ თულობენ.

ვალ. ჩემო მეგობრებო! —

1. თული. აქ მეგობარი არაინ არის; მტერი ვართ
თქვენსი.

2. — გაჩუმდი ერთი, ენახოთ რას ამბობს!

3. — ამ ჩემმა წესრმა, კაე კაცსა ჰგავს, ენახოთ რას
ამბობს!

ვალ. მაშ ეს იცოდეთ, ბევრი სიმდიდრე მე არა მაქვს რა.

კაცი ვარ ერთი, შაეის ბედისგან შეწუხებული;

რაც არ მაცვია, მეტი სულ არა გამაჩინაა;

ეს თუ წამართვით, სულ ეს იქნება, რასაც წამართმევთ.

2. თული. სად მიხვალთ თქვენსა?

ვალ. ვერონას მივალ.

1. თული. საიღამ მოხვალთ?

შენ შეიქნები და ჩუპნუ პირობას დაგიდებთ აქა,
რომ გემორჩილნეთ? პატისა გცემდეთ, და როგორც ბატონს,
როგორც ჩუპნს მეფეს, ისე გმონებდეთ სიყურადღებო!

1. — თუ უარს გვეტყვი, ცოდვე ბარემ, რომ უნდა მოგვალათ.

2. — რომ სატრაბახოთ ველარსა და ვსთქუათ, რაც აქ
გითხარით.

ვალ. მე თანახმა ვარ თქუპნს სიტყუაზედა, — და აქა

ამ პირობით კი, რომ გასაცრცხულად კელი არ ახლოთ
თქუპნს სიცოცხლეში არც ქალსა ვისმე არც ღარიბს კაცსა.

3. თუ ლო. გაძლევთ პირობას, მაგვური საქმე ჩუ-
პნუ გვეჯავრება.

მაშ ეს გათავდა! ახლა წავიდეთ! ჩუპნს ქუბას მიგაყვანთ,
და რაც საუნჯე შეგვიკრებია, შენ ჩავაბარებთ; —
როგორც გერჩიოს, ისე იხმარე და მოგვახმარე. (გაუღწეა)

სცენა 2. მილანი. სასახლის ეზო.

შემოვა პროტეოს.

ვალ. მე ვალენტინს ხომ — მტრულად მოგვექცე; ახ-
ლა მოვიდა

თურიოს რიგი; ვითამ იმისთვის უნდა ვსცდილობდეთ
და ჩემს საქმეს კი უფრო ვადგეყარ, მაგრამ სიღვინა
მეტად წმინდაა, მეტად უბიწო, შეუხებელი
ჩემის საზიზლის ყოფაქცევეთა როგორ შევიძლებ, ვინაშენ
რომ დავითანხმო? ერთგულებაზედა მერწმუნე მეტქი,
თუ შევეხუტსწე, — მაშ შენს მეგობარს რათ უმუხთლეო,

ამას მომარტყვებს, სიყვარულებედ თუ ფიცად მოუყვები, ჩემს სიყვარულში არა, ეგვიმო შეთქი, — მაშ შენს საყვარელს რაღათ ჰღალატობ, ჯულიასაო, მამინე მეტყვს.

მაგრამ რაც უნდა გულის საკადრი სიტყვა მაყაროს, ჩემს გარდა რომ სხუას იმედს უწყუბტდეს უკანასკნელსა; მე მაინც ვბრძვ, რომ ჩემი გრძობა უფრო და უფრო ისე ჰმატულობს და ისე ვეტრფი, როგორც გოშიანძე უფრო და უფრო ცლახუცება თავისს პატრონსა; რაც უნდა ჰსტუქსონ და ჰსცემონ ბოლმე. აგერ თურჩოც! უნდა წაეიდეთ და ფანჯარას წინ ჩქუნის მუხიკით ყური დაუტებოთ.

(შემოვლენ თურიო და მოსაკრავენი.)

თურიო. როგორ. პროტეოს! თქუპ დაგვსწართ? პროტ. დიად, თურიო! ენც ტრფილებას ემსახურება, — სადაც რომ ცხადათ ვერ გამოჩნდება, იქ ჩუმათ მივა.

თურიო. ეგ მართალია; მაგრამ ეგონებ კი, თქუპნი საძებნი

აქ არხად იყოს.

პროტ. დიად, თურიო! სხუა ხომ იქნება?

თურიო. ენა, სილვია?

პროტ. დიად, სილვია, და ისიც თქუპთვს.

თურიო. დიდათა გამდლობთ. მუხიკან ტებო! აბა მო-

მხიარულნი რამი თქუპნი ფილმე რაღაძე პიოტე. ეტვიშტენნიშ შემოვლენ მომორებით მასპინძელი და ჯულია, ბიჭურად მორთულობს იფიგრო პიოტეის მასპ. რაო, რათა — ხართ აგრე, ჩემო მაყაწვლო სტუ-

მარო? თითქონ დაღონებული იყო, რა მიზეზია?

ჯ უ ლ. მგონია მიზეზი ეს იყო, რომ მხიარულათ ვე-

რა ვარ.

მ ა ს პ. მე მინდა გაგამხიარულოთ; აქ ახლოს მუზიკას
გაიგონებთ და იქნება ვისაც კითხულობთ, ისიცა ნახათ.

ჯ უ ლ. იმის ხმასაც გავიგონებთ, თუ ვერა?

მ ა ს პ. რა საკურეელია!

ჯ უ ლ ი. აა, მუზიკა! (მუზიკა ისმის.)

მ ა ს პ. ყური დაუგდეთ, ყური დაუგდეთ!

ჯ უ ლ. ისიც ამათში არის?

მ ა ს პ. დიად, მაგრამ, ჩუმათ! გავიგონოთ!

(იმედიანად — თიბუნი შეუდგომენ)

ს ი მ ღ ე რ ა :

ეგ თქუტნი სატრფო რომელი არის?

რომ აქაური ყმაწვლ-კაცები მაგას მესტრფიან?

სილვია არის; მშუტნიერია;--

გონიერია; ზეციერია;

ყოველს სიკეთეს მჯობიერია;

ამ გუარად არის ღუთისგან ნაყურთხი;

ამისთვის არის, რომ ყმაწვლები თავს ევლებიან.

— დღამაში თუა, გულიც კარგი აქუს?

სიმშუტნიერე, გულის სიკეთე ერთად ჰსცხოვრებენ.

სიყუარულს თვალი ასტკიეებიყო;--

სილვიას თვალი მოსწონებიყო.

— ვანსაკურნავად იქ მესულიყო;--

მას აქეთ ბინა მუდმად იქა აქუს; სიყუარული და სიღვიას თვალი ერთარსოვნებენ.

მამ ჩუბნც ამაე ქალს შეესწიროთ ქება გულის-მოდგინებით, მოწადინებით. რაც შეგვეძლება,—

რომელი არის უღარებელი;

ყოვლის მოკუდავის მაცოცხლებელი;

ამაე ქუბსუნისა მსასოვებელი;—

რომელსა ჰმუბნის ქება დიდება

და რომლის მსგავსი მრთელს ცას ქუბსმეთში არეინ იქნება!

მ ა ს პ. რა დამართეიათ, ყმაწვლო! ახლა უფრო მოგიწყენიათ? რა მიზნია?—იქნება მუხიკა არ მოგწონდეთ?

ჯ უ ლ. მუხიკა კი არა, მომღერალია რომ არ მომწონს.

მ ა ს პ. რატომ, ჩემო პატარა, სტუმარო?

ჯ უ ლ. ძალიან ცუდათ ამბობს და იმიტომა.

მ ა ს პ. ხმას ვერ აყოლებს თუ?

ჯ უ ლ. არა, ეგ არა; მაგრამ მაინც ისე ამბობს, რომ გულის უკლავს კაცსა.

მ ა ს პ. გეტყობათ, ყურთა სმენა ძალიან წმინდა გქონიათ.

ჯ უ ლ. ნეტაფი ყრუ ვჰყოფილიყავი; გული უფრო დამშვდებული მექნებოდა.

მ ა ს პ. გეტყობათ, საკრავების ხმა არა გყუარებიათ.

ჯ უ ლ. სულაც არა, მეტადრე როცა აგრე შეუწყობრად უკერენ.

მ ა ს პ. დაუგდეთ, ყური დაუგდეთ, რამ მუბსნიერი ხმა არის ესა!

ჯ უ ლ. კიდევ ეგ მეჯავრება, რომ კილოს აგრე აღვლათა ჰსტულიან.

მ ა ს ჰ. მაშ ის გორჩენიათ, რომ სულ ერთი ხმა იყოს?
ჯ უ ლ. ის მირჩენია, რომ სულ ერთს აკილოვნდეს უკ-
რაედნენ. ერთი მითხარით, ეს პროტეოსი, ჩუპნ რომ ვახ-
სენებლით, ხშირათ დაიარება ამ ქალთანა!

მ ა ს ჰ. რაც მე იმისმა მსახურმა ლაუნსმა მითხრა, მეც
იმას ვეცყეით, რომ უზომოთ თურმე უყურას ეს ქალი.

ჯ უ ლ. ლაუნსი სად არის?

მ ა ს ჰ. თავისს ძაღლს ეძებს; ხუალ, ბატონის ბძანე-
ბით, იმ ქალს უნდა მიჰგვაროს საჩუქრათა.

ჯ უ ლ. ჩუ! იქით გავიდეთ! იმლებიან.

პ რ ო ტ. ნუ გენადვლებათ, სინჰორ თურიო! ისე დაუწყებ
მე ლაპარაკსა, რომ თქუენც გიკურდეთ.
თ უ რ ი ო. ახლა სად ვნახეთ ჩუპნ ერთმანერთსა?

პ რ ო ტ. წმიდა გრიგოლის წყაროს ნაპირზედ.

(თურიო და მოსაყრავენი გაუღენ.)

(სილვია გადმოდგება ფანჯარაში.)

პ რ ო ტ. მშვილობა თქუენდა!

ს ი ლ ვ. დიდათა გმადლობთ მუზიკისათჳს. ეინა სახრთ
მანდა?

პ რ ო ტ. მე ის გახლავარ, რომელსაც ხმაზედ ვამაღე
მიცნობდით,

ჩემს გულს რომ ჰსცნობდეთ! უკილურესად ერთგულს თქ-
უენსა.

ს ი ლ ვ. სინჰორ პროტეოს! თუ არა ვჰსცდები!

პ რ ო ტ. სინჰორ პროტეოს, ჩემო ბატონო! თქუენი
მსახური.

ს ი ლ ვ. რა გნებაეთ მერე?

პ რ ო ტ. შექტსნი მონება, თაყუანისცემა.

ს ი ლ. მამ მე გიბრძანებთ, ახლავ წახვდეთ და დაიძინოთ! სულთ მცბიერო, ფიცის გამტეხო, ყაღბო, უსჯულოვ! ისე უპზრო, ისე სულელი როგორ გგონივარ, რომ დაუჯერო კაცის სიტყუასა, რომელსაც ფიცი არაფრათა ჰსწამს და რამდენჯერმე გაუტეხია?

წადი, წაბძანდი, და შენი საქმე იქ გაასწორე,-- სადაცა გმართებს. მე კი ჩემის მხრით,--ენც ეს მნათობი ცა გაჩინა, იმის მადლს ვჰფრცავ,--ისე შორსა ვარ, რომ შენს ვედრებას ყური ვათხოვო, როგორცა მძულხარ შენის საძაგლის ყოფაკევისთვის. მე ჩემი თავიც მეჯავრება რომ ამ ლაპარაკით შენთან დროს ვჰკარგავ!

პ რ ო ტ. მე აღვიარებ, მნათობო ლედი! რომ სხუამიყუარდა,-- მაგრამ--მომიკუდა.

ჯ უ ლ. (ცალკე) ვგ რომ მე შექტა ხომ ვიცრუებდი; რადგან ჯერ ვიცი, არ დაუმარხავთ.

ს ი ლ. ვჰქუთათ აგრე იყოს; ვალენტინი ხომ ცოცხალი არის! ხომ კარგათ იცი, რომ მე იმისი დანიშნული ვარ! არა გრცხუტსნია, მეგობარს რომ ჰგმობ და იმისს სატრფოს შემომჩენიხარ?

პ რ ო ტ. ვსწუხეარ, მაგრამა იმისს სიყუდილსაც სწორეთ ამბობენ.

ს ი ლ. მამ ეს იცოდე, რომ მეც მუტლარი ვარ, და ჩემი გულიც იმასთან არის განუშორებლად დამიწებული.

პ რ ო ტ. ნება მიბოძე, შენი ჭირიმე მე ამოვიღო!

ს ი ლ. ის ამოიღე თუ არ დაიშლი, ვინაც გიყურდა; თუ არა, იქვე შენც დაემარხე;

ჯ უ ლ. (ცალკე) ეგ ლაპარაკი ამას არ ესმის.

პ რ ო ტ. თუ თქუენი გული აგრე საოცრად გამაგრებულა, — თქუენი სურათი მაინც მიბოძეთ, მანდ თქუენს ოთახში რომ გიკიდიათ. იმას შევეტრფი, ჩემს მწუხარებას იმას შევეჭსჩავლებ, იმას შევეჭსტარებ. თქუენი ლტოიური არსება სხვსთვის რომ შეგიწირავთ, მე გაგიხდევართ უსაგნო ლანდად, და თქუენსავე ჩრდილს შევეწირავ მეცა ჩემს ტრფიალებას.

ჯ უ ლ. (ცალკე) თუთან არსება რომ ყოფილიყო, შენ 'მეაცდენდი და ჩრდილათ გახდიდი, როგორც რომ მე ვარ.

ს ი ლ. დიდათა მძაგს მე, რომ თქუენგან ვიყო თაყუან-საცემი.

მაგრამ რადგანაც ფუქის ჩრდილისა და ცრუ ოცნების თაყუანის ცემა სწორეთ შეჭმტუენის თქუენს უსჯულობას, — წააღებინეთ, — ხტალა, — ახლა კი ღამე ნებისა!

პ რ ო ტ. ამისი მსგავსი ღამე ნებისა იმას თუ ეთქმის, ვინაც დილაზე სიკუდილი ელის გადაწყუტტილი!

(პროტეოსს გავა. სიღვია ფანჯარას მოსცილდება.)

ჯ უ ლ. მასპინძელო წავიდეთ!

მ ა ს პ. ღმერთმანი, დამძინებია!

ჯ უ ლ. ერთი მითხარი, სადა დგას ეს პროტეოსი?

მ ა ს პ. აქავე დგას, ჩემს სახლში. თითქო თენდებაო, ჰა?

ჯ უ ლ. ჯერ არა! რაც ძილი გამკრთალი მაქუს, მას

აქეთ მე ამისთანა დიდი ლამე არსად მინახავს. (გაეღვნ.)

სცენა 3. იქვე.

შემოვა ეგლამურ.

ე გ ლ. მე რომ სილვია მ დრო დამინიშნა, სწორეთ ეს არის.

უეჭუტსლია, დიდი რამ საქმე ექნება ჩემთან! ენახოთ რას მეტყვს! აბა! სილვია!

(სილვია იმავ ფანჯრიდამ.)

ს ი ლ. ვინა ხარ მანდა?

ე გ ლ. თქუტსნი მსახური და მეგობარი, რომელიც ველი თქუტსნს ბძანებასა.

ს ი ლ. ათიათასჯერ დილა ნებისა, ჩემო ეგლამურ!

ე გ ლ. აგრეთვე თქუტსა, ჩემო ბატონო! თქუტსნის ბძანების

მორჩილი, ველი, რა გნებათ ჩემგან, რომ აღვასრულო!

ს ი ლ. ეგლამურ! შენ ხარ კეთილმობილი (ქემბარიტება პირმოთნეობად არ ჩამომართვა); ხარ გონიერი, გულით კეთილი, შემბრალებელი, პატიოსნებით ყოვლითურთ სრული; და კარგათ იცი, თუ როგორ მიყუარს მე ვალენტინი; ესეც იცი, რომ მამას ჰნებავს თურიოს მიმცეს, რომელიც არის ფუჭი, სულელი და მძაგს სულითა. ერთხელ როდისმე შენც გყუარებია! მე კარგათ მახსოვს, შენ რომ ამზობდი, ჩემს სიცოცხლეში ისე არაფერს დაუჩაგრავარ, როგორც რომ ჩემის დანიშნულისა გარდაცულასაო! იმის საფლავზედ

დაგიფიცნია სამარადისოდ უცოლოდ ყოფნა!
ჩემო ეგლამურ! მე ვალენტინი მინდა მოენახო!
ამბობენ, ეითამ მანტუას იყოს; და რადგან გზაზედ
შიში არისო, მე მოემართე შენს პატიოსნებას
და ერთგულებას, და გვედრები შენ გამაცილოო!
ნუ მეტყუ, მამა გაგიწყრებაო! გახსოვდეს მხოლოდ,
რომ უბედური ყმაწვლი ქალი უზომოდ ვჰსწუხეარ
და უსაცილოდ საჭირო არის რომ განვემორა
აღმაშფოთებელს, საზიზღარს კაეშირს, კაცთაც და ღმერთსაც
რომ ეწყინებათ. გთხოვ ვედრებითა, მომიპყარ ყური
ჩემს შეწუხებულს და დატანჯულს სულსა და მიპატრონე,
თან გამომყევი!--თუ უარს მეტყუ, გაფიცებ ღმერთსა,--
რომ რაც აქ გითხარ, არ გამამნილო, თავის დაღწევა
არ დამიბრკოლო!

ე გ ლ. მადამ! ეგ თქუტსნი მწუხარება მე როგორ განეკ-
ციცხო!

აღმსარებელი თქუტსნის გრძნობისა, მზათა ვარ გულით
და გიახლებით. თუ მომეკითხა, ამისს ზრუნვასა
ნატვრა აქარწყლებს, რომ ბედნიერად აღსრულდეს თქუტსნი
განზრახულება! ახლა მიბძანეთ, როდის ინებებთ,
რომ გავემგზავრნეთ?

ს ი ლ. ამ სალამოსეე.

ე გ ლ. სად შევიყარნეთ?

ს ი ლ. მამა პატრიკის სენაის ახლოს. აღსარებისთვის
მივალ იმასთან.

ე გ ლ. მე იქ დაგხუდებით. ახლა მშვიდობით!

ს ი ლ. მშვიდობით, ჩემო კარგო ეგლამურ! (გაეღუნ.)

...ს. შემოვიდა ზე მივიდა ს ც ე ნ ა 4. იქვე.

შემოვიდა ლაუნსი თავისი ძაღლით.

ლაუნსი. როდესაც ადამიანის მსახური თივისს პატრონს
 ქოფაკი ძაღლივით გვიდება, — უნდა მოგახსენოთ, — მეტათ ძე-
 ლი რამ არის. — მე ეს პაწაწა ლეკვ გამომიზნა; — მე ეს სიკუ-
 დილს გადამირჩენია, — სწორეთ მაშინ, როდესაც ამისი და-ძმა-
 ნი, სამი თუ ოთხი, ერთათ დაახრჩეს. ისე გამიწერთნია,
 რომ ყოველი კაცი იტყვს, სწორეთ მეც ასე გავსწერთნი-
 დილ. — ჩემმა ბატონმა მიბძანა, — სინიორა სილვიას მიჰგუ-
 რე და ჩემავიერად საჩუქრათ მიართვიო; მეც რა საკურფე-
 ლია — მივართვი. სასტუმროში შევედი თუ არა, — ეცა
 მამინვე სუფრასა და ყვერულის ბარჯალსა სტაცა პირი! — აბა,
 რა საქციელია თქუენი ჭირამე! როგორ საძაგელი არ არის,
 რომ გაზდილმა ძაღლმა არ იცოდეს, ქუტყანაში როგორი
 ყოფაქცევა უნდა, თუ თუ როგორ უნდა ეჭიროს. მე ხულო
 ამას ვამბობ, თუ რომ ძაღლმა, ასე ეთქუათ, კაცი ძაღლთ-
 ბა დიჩიმა, ბარემ გაატანოს ვიდეცა. თორემ ეს სადაუ-
 რია? მე რომ უფრო ჭკვიანი სარა ვყოფილვიყავი, მე რომ
 ზოგი ერთი ამისი აეძაღლობა ჩემ თავზედ არ გადმომეტა-
 ნა, — თქუენი მტერი მოუყლავთ, როგორც ამას მოჰყლავდ-
 ნენ, ჩამოახრჩობდნენ, თუ იცოცხალი არ მინდა თუ სწო-
 რეს არ ვამბობდე! აბა იფიქრეთ, თქუენი ჭირამე: სამ თუ
 ოთხ კარგათ გაზდილ ძაღლებთან ესეც შეიპარა ღუკის სა-
 სახლეში და მამინვე სტოლქუტს ამოყო თუ ი. არ გამოსუა
 ლა იმდენი ხანი, რაც ცხვრის მოხოცას მოუხდებოდ-

რომ მშინვე ცხვარში იტაცეს კელი, ვინცაინ იქ იყვნენ. „ძალ-
ლი გააგდეთო“—ერთმა თქუა; „ვისი რა ძალიაო,“ იკითხა
მეორემ; „გააგდეთ გარეთაო,“ წამოისროლა მესამემ; „ახლავე
ჩამოახრჩობინეთო“ — წამოიძახა ლუკმა. რა საკურველია, მა-
შინვე მენიშნა, რომ ჩემი კრახის საქმე იყო ესა. და გაესწიე
იმ კაცთან, ვისაც ეს ზძანება უნდა აესრულებინა. დაუღრი-
ქე და მოვახსენე: იქნება მართლა ეს ძალი უნდა გალა-
ხროთ მეთქი?—სწორეთ უნდა დავსაჯოო, მითხრა. — ეგ სწი-
ნელი უსამარლობა იქნება მეთქი, მე უთხარი. — როგორაო,
ახლა იმანა მკითხა. — როგორა და ისე მეთქი რომ... ეგა...
რალა დავიმალოთ... მე დამემართა მეთქი! — სტაცა მათრახს
კელი და ორიოდ სამი ისეთი გამაწნა, რომა, გარეთ თუ
არ გამოვარდნილვიყავი, თქუტსნი მტერი, ჩემი საქმე იქნე-
ბოდა. არა, გამიკითხეთ ერთი, ბევრია ქუტყანანედ ისეთი
ბატონი, რომ თავისი მსახური ასე გადაარჩინოს? — მაგრამ—
ეს კიდევ რა? მე შემოძლია ფიცით დაგარწმუნოთ, რომ
ერთხელ ფეხებში ხუნდი მეყარა, ამან რომ ძეხვი მოიპარა
იმისთუნა; თორემ ვილა აცოცხლებდა. — ერთხელ კიდევ ბა-
ტი მოიპარა და ისიც რომ მე დავიბრალე, რაც მე ამხე
გადამხდა, — ამას ნულარ მათქმევიანებთ. სუყველაფერი დაგი-
ვიწყნია შე მყრალო, შე საძაგელო? — მე ერთი საქმე კიდევ
ეც მახსოვს შენი: სინიორა სილვიას რომ ვესალმებოდი,
ის რა ქენ მაშინა, ჰა? რამდენჯერ მითქუამს, მე მიყურე და
რასაც მე ვიქმოდე, შენც ისე იქმოდე მეთქი და შენ რა
ჰქენი? არა, შე მამა პატროსანო, აბა ერთი მითხარი, ფეხ-
აშუტრილი როდის გინახავარ? მერე სადა, ჰა? — მერე ვისთა-
ნა? როდის გინახავარ მეთქი, რომ ზედ პატროსანის ქალის

კაბაზზე?... ავიღო ერთი და....

(ამ დროს შემოვლენ პროტეოსი და ჯულია.)

პროტ. სებასტიანე გქვა საკვლად? მომწონხარ შენა და მიმიღიხარ; და ერთს საქმესაც ახლავ დაგსაქმებ.

სილ. რასაც მიბძანებთ, მე აღვასრულებ, თუ შევიძლები.

პროტ. იმედი მაქვს რომ კარგათ შეიძლებ. (ლაუნსს.)

ეს თრი დღეა საღ დაეთრევი?

ლაუნ. თქუტს არ მიბძანებთ, სინიორა სილვიას ძაღლი შიართვიო.

პროტ. რა ვითხრა მერე, ჩემი პაწაწყუნა გოშია რომ ნახა?

ლაუნ. ასე ბძანა, საძაგელი ძლიოაო და ძაღლურ მადლობათაც არა ღირს თქუტსნი საჩუქარიო.

პროტ. გამოგართეაკი?

ლაუნ. რა ბძანება! ისე უკან მოვიყვანე; აჲ, აჲ გახლავს.

პროტ. როგორ? იქნება ჩემმაგიერად შენ ეს მიჰჭარე?

ლაუნ. დიდი! თქუტსნი პატარა გოშია ვილამაც სალახანამ მომპარა მეიდანზედა და მეც იმის მაგიერად ჩემი ძაღლი მივჭუარე. ეს ათი იმოდენაც გამოვა და საჩუქრათაც ხომ ერთი ათათ ვღირებოდა.

პროტ. ოჰ! შე უვარგისო შენა! გაეთრი, ახლავე იპოვე ჩემი გოშია, თორემ თვალით აღარ დამენახო. რაღას უდგეხარ, გასწიე მეთკი, გეუბნები. ყოველთვს უნდა მარცხენდე ხოლმე, შე საძაგელო! მაგაზე მეტი ღირსება არა გაქვსრა. (ლაუნსი გავა.)

სებასტიანე! შენ რაიმე ამყავხარ, უფრო იმისთვის,

რომ შექირვება კარგი მსახური; რასაც დავსაქმებ,
რომ რიგიანად დაადგეს ხოლმე. არ შეიძლება
რომ მე ამ სულელს მივანდო რამე და არ არიოს.
შენკი მომწონხარ. თუ არა ესცდები, ზედვე გეტყობა
გაზდილობაცა, გონიერებაც და ერთგულებაც.
ეს მიხვება, რომ აგიყვანე! აჰა, წაიღე
ეს ბეჭედი და, ჩემმაგიერად, მადამ სილვიას
თვთან მიართვი.--მე--ქალმა მომცა, რომელსაც ერთხელ
დიდად ვეტოფოდი!

ჯ უ ლ. არ გყუარებიათ, თუ იმის ნიშანს ახლასხუას აძლევთ.
მაგრამ ვინ იცის, იქნება მოკუტა?

პ რ ო ტ. არა მგონია; ცოცხალი არის.

ჯ უ ლ. ვაჰ!

პ რ ო ტ. რა იყო ეგ ვაჰ!

ჯ უ ლ. მებრალეობა და--როგორ იქნება არ შევიბრალო?

პ რ ო ტ. მიხვები ვითამ რა უნდა გქონდეს, რომ შევიბრალო?

ჯ უ ლ. ასე მგონია, რომ თქუტუნ იმ ქალსაც ისე ძლიერად
ყუარებოდით, როგორც ახლა თქუტუნ სილვია ზეყუართ.

ის უნდა იყოს ახლა თქუტუნს ფიქრში და თქუტუნ კი სულ სხუას
ეტოფილებით, რომელიც, ვჭგონებ, თქუტუნ არას დაგდევთ,

მე ეს ვიფიქრე, რომ მეტად ძნელი იქნება მეთქი
შეუფნებელი სიყუარული და--ამოვიოხრე.

პ რ ო ტ. მაგ ბეჭედთან ეს წიგნიც მიართვი; იმის ოთან
აჰ, აქ არის და ჩემს სანატრელს ეს მოახსენე,

რომ სურათს ეელი დაპირიბულსა, ამ დარიგებას
რომ შეასრულებ, მე შინ ვიქნები დალონებული

და იქ მომნახე. (პროტეოსს გაეა.)

ჯ უ ლ. ნეტა ვიცოდე, ბევრი იქნება ისეთი ქალი, რომ ამისთანას საქმეს დაადგეს, როგორც მე ახლა? საბრალო პროტე! ბატონებისათვის რომ მწყემსად შელა მიგიჩენივარ! შენ ჩემო თაეო! რაღათ ეიბრალებ კაცსა, რომელიც ჩემს ტრფიალებას აღარას დასდევს? რაღა თქმა უნდა, რადგან სხუა უყურას, მე უკუმაგდებს. და მე რომ მიყურას, მე კი მმართებს რომ მებრალებოდეს. — ჩემი ბეჭელი!... რომ მოდიოდა მე მივეც ესა, გახსოვდე მეთქი, და ახლა ხედავთ, როგორ ვახსოვარ? იმის გულისთვის უნდა თავს ვიდვა მოციქულობა მე უბადრუქმა და ისეთს რასმე უნდა ვევედრო, რომ უარის თქმა მიამებოდეს;—ისეთი რამე უნდა მივართვა, რომ არ მიღება გამახარებდეს; პირიანობას ისეთს უქებდე და უდიდებდე, — რომ გაცრუებება მე უფრო მსურდეს. ჩემის ბატონის სარწმუნოდ მტრთობი როგორ ეიქნები სანდო მსახური, თუ თვთან ჩემს თავს არ ულალატე? მმართებსკი მაინც შუა-მდგომლობა, ვისთანაც მგზავნის; მაგრამ როგორი? ღმერთმან ხომ იცის--გულის-მოდგინებით--არ შემიძლია,-- რადგან მე ისე არა მინდარა, როგორც უარი.--

(შემოვა სილვია მუახლეებით.)

დილა ნებისა, მნათობნო ქალნო! გთხოვთ რომ მიბძანოთ, მადამ სილვია, სად როგორ ვნახო? ს ი ლ. რა გნებავთ მერე? ვთქუათ, რომ ის მე ვარ? ჯ უ ლ. თუ თქუტნ ბძანდებით, ნებას მოვითხოვ რომ მოგახსენოთ, რისთვისაცა ვარ გამოგზავნილი.

ს ი ლ. ჯერ ეს მითხარით, ვინ გამოგზავნათ?

ჯ უ ლ. სინჰორ პროტეოს, ჩემმა ბატონმა.

ს ი ლ. ჰო! სურათისთვის გამოგზავნილათ?

ჯ უ ლ. დიად, ბატონო!

ს ი ლ. ურსულა! შედი, ჩემი სურათი გამოიტანე.

(ურსულა გამოიტანს.)

აჰა, მიეცით ეს თქვენს ბატონს! ჩემმაგეგრაღ
ასე უთხარით, რომ ეს აჩრდილი იმისს სახლს ისე
ვერ დააშტუნებს, როგორც რომ მართლად დავიწყებული
იმის ჯულია დააშტუნებდა.

ჯ უ ლ. ესეც ინებეთ და წაიკითხეთ, ჩემო ბატონო.

(წიგნს აძლევს.)

ოჰ, მომიტევეთ, სხვა მოგართვით! თქუნი ეს გახლავთ!

ს ი ლ. მიხტუნეთ ერთი, ეგ ვილასია?

ჯ უ ლ. არ შემძლია, თქუნი მზესა ვჰთიკავ, და მომიტევეთ.

ს ი ლ. ესეც წაიღეთ; სულაც არ მინდა, რომ წაეკითხო

იმისი წიგნი; ბეჯითად ვიცი, რაც ეწერება:

რწმუნება, თხოვნა, ვედრება, ფიცი, რომელსაც დაჰხვეს,
როგორც მე ამას. (წიგნსა ჰხვეს.)

ჯ უ ლ. მაგასთან ესეც მოგართვათ თქუნი! (ბეჭედს აძლევს)

ს ი ლ. მაგითი უფრო იმდაბლებს თავსა.ათასჯერ უთქუამს,
რომ ეგ ბეჭედი ჯულიასია,—იმისგანა აქუს.

პროტეოსმა თუ იმ სიყუარულის ეგ საღმრთო წინდი
უსჯნიდისოდ შეგინებულ-ჰყო, მე აღარა ვიქ,—
მაგის შეხებით რომ შეურაცხ-ვჰყო ჯულიას გრძნობა!

ჯ უ ლ. ის გმადლობთ თქუნი!

ს ი ლ. რაო? რას ამბობთ.

ჯ უ ლ. მე გმადლობთ, მადამ! იმ ჯულიას რომ აგრე იბრალებთ.

საბრალო ქალი! არ ემართლება ჩემი ბატონი.

ს ი ლ. იცნობთ იმ ქალსა?

ჯ უ ლ. როგორც ჩემს თავსა! რამდენჯერ კიდევ მიტო-

რნია მე,--

რომ მიფიქრნია, როგორ მწუხარედ იქნება შეტყი.

ს ი ლ. პროტეოსისგან კელის აღება იცის იმ ქალმა?

ჯ უ ლ. ვჭგონები კადეს და საბრალო გულს ეს უმუსრაედეს.

ს ი ლ. სახით ჯულია, როგორი არის?

ჯ უ ლ. როგორიც იყო, რაღათ იქნება ახლა ისეთი!

როდესაც ჰსწამდა, რომ ამ ჩემს ბატონს სწორეთ უყუარდა,

ისე ჰმტყნოდა, როგორც რომ ახლა თქუტნა ბძანდებით,

მაგრამ მასუყან, რა რომ სარკეში არ იხედება

და აღარც მზის შუქს არიდებს პირსა, ლაწუტუნედ ვარდი

აღარ უყუაის და გამერთალი აქუს ზამბახის ფერი.

მე რომ მიყურებთ ისეა ახლა.

ს ი ლ. ტანადი არის?

ჯ უ ლ. თითქმის ასეთი, როგორც მე მხედავთ.

ნააღდგომეც რომ ბედნიერ დღეებს ვსასწაულობდით

და ეთამაშობდით, მე ქალს ვაღგენდი და ისე მოჰხდა,

რომ იმის კაბა უნდა ჩამეცვა; რა რომ ჩაეიცვი,

სწორეთ მეგონა, ჩემია შეტყი, ისე მომიხდა.

ამითი ვიცი, რომ თითქმის ჩემის ტანისა არის.

არიადნას როლს მე ვჰთამაშობდი, თეზეის ლალატს

და განშორებას რომ მისტიროდა; — ისეთნაირად

წარმოვადგინე, რომ, მოტირალი რომ დამინახა,

თვთანაც ცხარის ცრემლით ატირდა; და ღმერთსა ეჭუტავა,

რომ მამინ დიდად მებრალებოდა.

სიღვ. საბრალო სული! აგრე უღმერთოთ დავიწყებულო!
შენმა ამბავმა მეც ამატირა. აჰა, ეს ქისა!
ეგ სიბრალოული რადგან გქონია, იმისთვის გაძლევ.
ახლა მშვდობით. (სიღვია გავა მოახლეებით.)

ჯუ ლ. ამის მადლობას კიდევაც გეტყვს, როცა გაცნობა
შეგხუდებათ სადმე. გაკურთხოს ღმერთმან, სულთ კეთილო!
ჩემს სიყუარულს თუ ასე პატივს სცემს, იმედი არის
რომ ამ ჩემს ბატონს აღარ დაჰყვება! ოჰ! სიყუარულო!
რისგან არის, რომ თუთან შენს თავსეე შენვე დასცინი?
აბა, გაწმინჯოთ ჩუპნ ეს პორტრეტი მეც, რომ ამგუარად
თავს ვიკაზმიდე, მგონია რომ მეც ისე მომიხდეს,
როგორც ამასა. მხატვარს კი ცოტა უფრო ლამაზად
გამოუხატავს, თუ ჩემი თავი მეტად ლამაზი
არა მგონია.--ამას ჰქონია თმა წაბლისფერი, —
და მე მაქუს ქერა. ამაზე მეტი თუ სხუა მიზეზი
არა არისრა, რომ მე გამცუალა,—ამისს ფერს ფარუქს
ვიშოვი სადმე და გავიკეთებ. მაშინ რას იტყვს?
თვალეების ფერი მინის ფერი აქუს და მეც აგრე მაქუს; —
შუბლი კი უფრო მე მაღალი მაქუს. მაშ რა აქუს ამას
იმისი გულის მიმტაცებელი, რასაც ჩემშიაც
ვერ იპოვიდეს? თუ სიყუარული მართლა ბრმა არის?
ჩემო აჩრდილო! შენვე რომ მიგაქუს შენს საყუარელთან
ეს მტრის აჩრდილი,—შენც ხომ იცი რომ ტრფიალებასა,
ფუფუნებასა, ხუცენა-კოცნასა, თაყუანის-ცემის
ამას დაუწყებს, — მაშინ, როდესაც შენ იქნებოდი
თაყუან-საცემი, ცოტა გაგება რომ ჰქონებოდა!
მაგრამ, სურათო! ვისიკ სახე ხარ, იმის მადლობით

მე ვერ გიმტერებ; და თუ ეს არა, — ღმერთმან ხომ იცის, —
ამ ნახატს თვალებს სულაც მოეთხრიდი, ოღონდ კი ამით
იმისი ტრფობაც ამომემალა! (გაეა.)

აქტი 5.

სცენა 1. იქვე. მონასტრის ეზო.

შემოვა ეგლამურ.

ე გ ლ. აგერ! აუჯთლებს მზე დასაეღვთსა! ამ დროსი მითხრა,
მამა პატრიკის სენაკს მოვალო! არა მგონია
დაიგვიანოს. ტრფიალისაგან დაგვიანება
რა სათქმელია? მოუთმენლობა უფრო იციან
და დანიმნულს დროს რომ არ დესწრონ, ძვრათ მოხდება.
(შემოვა სილვია.)

აგერ ისიცა! მშვდობა თქუპნდა, ჩემო ბატონო!

ს ი ლ ვ. დიდათა გმადლობ, ჩემო ეგლამურ, რომ აქ
დამიხვდი,
ნუ ვიგვიანებთ; პატარა კარით გავიდეთ, ჩქარა;
თორემ, ვინ იცის, რომ მოგვეწიენენ?

ე გ ლ. ნუ გვმინიათ, სულ არ იქნება ტყემდინ ორი თუ
სამიოდ მილი. რა ტყეს მივაწვეთ, მერე რა გვიშავს
(გაეღვინ.)

სცენა 2. იქვე. ოთახი ღუკის სასახლეში.

შემოვლენ თურიო, პრეტეოს და ჯულია.

თ უ რ ი. აბა, პრეტეოს! რაო სილვიამ ჩემ განზრანგანედ?
პ რ ო ტ. ეტყობა, ახლა უფრო და უფრო ღმობიერდება.

შაგრამ კიდევაც ჰპოვებს რაღასაც თქუტუნს ნაკლებობას.

თ უ რ ი. გრძელი ფეხები აქუსო, ამითი ხომ არ მიწუნებს?

პ რ ო ტ. არა, ჰგონია, კანჭები გქონდეთ როგორღაც
წერილი!

თ უ რ ი. მაშ, თუ აგრეა, ჩექმებს ჩაეცტუამ, მსხვილი ეგონოს,
ჯ უ ლ ი ა. (ცალკე) თუ არ უყუარხართ, მამ ღებები-
თაც ვერას გააწყობთ.

თ უ რ ი. პირის სახეზედ, რაო, რას მამჩნევს?

პ რ ო ტ. როგორღაც მეტად თეთრი არისო.

თ უ რ ი. სტყუის მაგასა; შავი უფრო ვარ.

პ რ ო ტ. მარგალიტი ხომ დიად თეთრია; ანდზად ითქმის:

თუ შევეჭრით თუ უყუართ ქალებსა, მარგალიტის ფრად
მიაჩნიათო.

ჯ უ ლ. (ცალკე.) მარგალიტები თვალს გვიტყუებენ;

მე დაეჭვებუქაედი, რომ ამისთანა სულ არ მენახა.

თ უ რ ი. ო. ლაპარაკს მინც ხომ არ მიწუნებს?

პ რ ო ტ. არ მოსწონს მაშინ, როდესაც ამბობთ ჩხუბის ამბავსა.

თ უ რ ი. ტრფიალებაზედ და მშუღობაზედ რომ ელაპარაკობ,-
ეტყობა, მაშინ კი არ მიწუნებს.

ჯ უ ლ. (ცალკე) მგონია, მაშინ უფრო მოსწონდეთ, ჩუმაათ
როცა ხარ!

თ უ რ ი. ჩემს ვაჟაკობას როგორ აფასებს?

პ რ ო ტ. მაგისი ეჭვ სულ არა აქუსრა.

ჯ უ ლ. (ცალკე) რადგან იცის, რომ ქალაჩუნა ხარ.

თ უ რ. გუაროენობისას--რას ამბობს ჩემსას?

პ რ ო ტ. თურიოს გუარი შესამცნებელად ძუძლი არისო.

ჯ უ ლ. (ცალკე) დასისულელეც გასაოცებლად შესამცნევიო.

ჯ უ ლ. რაც მამულები მფლობელი მე ვარ, ხომ იცის ესა?
პ რ ო ტ. როგორ არ იცის; მაგრამ სწუხს დიდად...

თ უ რ. რაო, რასა სწუხს?

ჯ უ ლ. (ცალკე) რომ მაგისტანა მხეცს დაგრჩენია.

პ რ ო ტ. რატომ თვთანვე არა მართავსო.

ჯ უ ლ. ღუკი!

შემოვა ღუკი.

ღ უ კ ი. რაო პროტეოს? რაო თურიო? ამ ცოტას ხანში
ეგლამური ხომ არსად გინახავთ?

თ უ რ. მე არ მინახავს.

პ რ ო ტ. არც მე მინახავს.

ღ უ კ ი. არც ჩემი ქალი?

პ რ ო ტ. არც თქუქსნი ქალი.

ღ უ კ ი. მამ ვალენტინთან გაუწევია, თქმა აღარ უნდა;
და ეგლამურიც თან გაჰყოლია, უქუქსლია.

მამა ლორენცოს უნახავს ტყეში. ეგლამურიც

იმ წაშს უცენია და ქალს კი პირზედ მასკა ჰფარვია,—

მაგრამ სიღვიას მივამსგავსეო. ამ საღამოზედ

გასანდობელად წასულა თურმე პატრიკოსთან,—

მაგრამ იმასთან არა ყოფილა. ამით ჰმტკიცდება,

რომ გაქცეულა. ახლაგთხოვთ თქუქსნა, დროსნულარ ვჰკარგავთ,—

ცხენებს მოვასხდეთ და გამოუდგეთ. მე იმ გორაზედ

მოგიცდით თქუქსნა, მანტუასაკენ რომ გადაჰყურებს.

იქითკენ არის იმათი გზაცა. აბა საჩქაროდ! (გავა.)

თ უ რ. უყურეთ ერთი ამ კერპ გოგოსა! ბედს გაჰქცევია!

გამოუდგები, მაგრამ იმისი ტრფობით კი არა,—

ამ იმედითა ეგებ ეგლამურს გარდაუხნადო! (გავა.)

პროტ. მე ეგლამურის ჯაფრით კი არა, თუთ სილვი-
ასთვს! (გაეა.)
ჯულ. და მე სილვიას ჯაფრით კი არა, ეგებ შეეჭმალა
ეს სიყუარული პროტოვსისა! (გაეა.)

სცენა 3. ტყე მანტუას საზღუარზედ.

შემოვლენ სილვია და თულები.

1. თული. გასწი, გასწიეთ!

ნუ გეშინიათ. ჩუპნს კაპიტანთან უნდა მივიდეთ.

სილვ. ათასგზის მეტი უბედურება გამომივლია,—
და ამას რაღას შეუშინდები.

2. თული. რატომ არ მოგყავთ, რაღას შედექით?

1. თული. ის რაღა იქნა, ზნაურზული რომ მოჰყებოდა?

3. თული. გაგვექცა, მაგრამ მოსე და ვალერ გამოვიდნენ.

შენ ეგ მიჰგვარე ჩუპნს ატამანსა; დასაველეთის მხრის
ბოლოზედ არის ამ ტყეში, და ჩუპნ იმავ გაქცეულს
გამოუდგებთ. ვერსად წაგვივა. რაც აქ გზა არის,
სულ შეკრული გვაქუს.—

1. თული. იარეთ, კარგი! ატამანს უნდა მიგვეპროთ
თქუტუნა.

ნუ გეშინიათ. კარგი კაცია, კეთილშობილი,—

და ქალის წყენას ის არასოდეს არ მოინდომებს.

სილვ. ჩემო ვალენტინ! შენის გულისთვის ვითმენ ამასა.
(გავლენ.)

სცენა 4. სხუა ადგილი იმავე ტყეში. იხილეთ

შემოვა ვალენტინ.

აქ ვალ. რას ვერ შეიძლებს, ვერ (შეეჩულება ადამიანი? ახლა მე ეს ტყე, ჩუმი, წყურღილი და უდაბური, — თითქმის რომ მიჯობს ღიღსა და ხალხით სავსეს სკალაქსა. კაცთაგან მარტოდ და უხილავად რომ ვარ! მე აქა, — არა მიშლისრა, რომ ჩემს ვუჩინასა და ჩემს ვაგებას ბუღბუღის ყეუას ავაყალბებდე და მეც მოვსთქმიდე. ჩემს გულს მსუფევეო! ნუ განუტყევებ ამ შენს ბინასა, თუ არა გნებავს, რომ მოიშალოს და ისე გაჰქრეს, — რომ რაც ყოფილა, იმის ხსენებაც არა დარჩესრა! განმაცხოველე შენის სუფევეით, ჩემო სიღვია! მოვედინ ჩემდა, კეკლუცო ნიმიფაე და ნუგეშ-ვეცი შენსა უბადრუქს თაყუანის მცემსა!.. რა ისმის ესა? — როგორი ხშირი ხმიანობაა ახლა ამ ტყეში! უთუოთ ჩემი აშხანაკები დასდევენ ვისმე საბრალოს მგზავრსა. რაც არა ნებავთ, ან რასაც თვთან არ დაიშლიან, სხუა არა სწამთრა! მე ვატივს მცემენ, მაგრამ მეც მიჭირს, რომ ზოგიერთი აეზაკობა მოვამლოყინო. — აქეთ შორბინა! დავიმალეობი. (ხეს ამოეფარება).

შემოვლენ პროტოს, სიღვია და ჯულია.

პროტ. მადამ! თუმც თქუპნთან ჩემგან საშინახურს და ფასი არა სძევს, მაგრამ მე მაინც გადავარჩინეთ ამ განსაცდელსა; თავის გაწირვით გამოგინხენთ ესე იმ კაცისაგან, რომელიც თქუპნსა უპატრობას იმენ იოყენობინ

და დამონებას განიზრახვიადა. სამაგიეროდ
 სხუას არასა გთხოვთ, მხოლოდ ერთს ტკბილად შემოხედვას!
 ამის ნაკლები ან მე რაგთხოვოთ, ან თქუპნრა გეთქმით?

ვალენტ. (ცალკე) მღვძავს, თუ მძინავს, რა მესმის ესა
 და რასა ვჭხედავ
 ოჰ! სიყურულო! ორიოდ წამი მომათმენინე!

ს ი ლ ვ. ოჰ! უბედურო შენ ჩემო თავო!
 პროტ. თქუპნ უბედური მაშინ იყავით, მანამდისინ, მე
 მოგეწოდით; რომ მოგეწიეთ, მერე რა გიძაეთ?

ს ი ლ ვ. რომ მომეწიე, კიდევ ეგ არის ჩემი წამება.

ჯ უ ლ. (ცალკე) აგრეთვე ჩემი.

ს ი ლ ვ. მე რომ დამხეულს ლომს დავეჭირე, იმის საუზმედ
 ვჰყოფილვყავი, ის მერჩივნაიყო და ცრუ პროტეოს
 კი არ მენახა. გულთა მხილველო! თვთან შენ უწყი,
 თუ როგორ მიყუარს მე ვალენტინი, რომლის სიკოცხლე
 ჩემს სულზედ ნაკლებ არ მიმაჩნია; — ამოდენათვე, —
 უმეტესად რომ აღარ იქნება, — მძავს მე პროტეოს, —
 ყოვლითურთ ყალბი, გაუტანელი. დამეხსენ ახლა, —
 აიღე კელი შენს ურცხუობაზედ!

პროტ. თქუპნის გულისთვის რაც უნდა დიდი რამ განსაცდელი
 გამოვიარო, განურისხებლად შემოხედვასაც
 აღარ მალირსებთ? რა არის ესა, თუ არა კრულვა
 სიყუარულისა, — ქალს არ უყუარდეს კაცი, რომელსაც
 ის დიდად უყუარს?

ს ი ლ. კაცს არ უყუარდეს, როგორც პროტეოსს, ქალი, რომელსაც
 ის დიდად უყუარს, წარმოიდგინე ჯულიას გული, —
 პირველი შენი სათაყუანები, რომლისათვისაც

ათასჯერ მაინც შეგიფიცნია და იმდენჯერვე უღალატოობ
 ეგ შენი ფიცო გაგიტეხია ჩემის ტრფობისთვის! და მხოლოდ ახლა
 სადა გაქუს გული, თუ ვი როგორ არა გქონია? ანდობლუნ
 და ორგულობას ბევრით სჯობია სულ უგულობა! იმის ღო
 შენა ჰალატობ შენს მეგობარსაც.

პროტ. ნეტა რას ამბობთ? ტრფიალებში ვინ დასდევს მერე
 მეგობრობას?

სილვ. ყოველი ვაცი, პროტეოსს გარდა.

პროტ. რა კი აგჩეა, თუ ტუბილის სიტყვთ ეერას გავხდინა
 და სიბრალული ვერ გავრძნობინე, — შე მოგეპყრობი
 როგორც სალდათი და ისე შეესტული ტრფობის ბუნებას? მენ
 რომ თუ არ ნებით, ძალათ გიშოვნო!

სილვ. შენ დამიფარე ყოვლად-ძლიერო!

პროტ. მოჰხდეს რაც მოჰხდეს! ძალას მოვიხმარ.

ვალენ. იქითა! მხეცო! ააღე წმინდას გასერილი კელი;
 შენ, მეგობარო, ყოვლად მცბიერო!

პროტ. ოჰ! ვალენტინი!!!

ვალ. დაუნდობელო და უგრძნობელო ტრფ მეგობარო,
 ყოვლის სიმართლის გამტრუებელო, საღმრთო ვაჟშირის

დამარლუპველო! როგორ უნდა ვთქუა, რომ მეგობარი

მყოლოდეს მეცა? ხომ გამამტყუნებ! როგორღა ვნდა

კაცი კაცს, როცა მარჯუპნე კელი ჰალატობს გულსა?

ესწუხვარ, პროტეოს, რომ ამას იქით ველარ გენდობი

და ქუპყანასაც შენის შიზენით უნდა განემორღე!

მეტად მკრთულია ეს შენშიერი ჩემი წყლულგზა.

ოჰ! რადრო არის, საზარელი დრო, რომ ყოველს მტერზედ

მეგობარია უმძვნვარესი!

პ რ ო ტ. სულ დამარღვია მე ამ სირცხულმა, ამ საზარელმა დანაშაულმა! სულგრძელო ძმაო! გულშემშუსრველი მწუხარება და სულის კატანჯვა სინანულისთვის თუ რომ იკმარებს, ეინანი მწარედ! და ენდე ღმერთსა! ეს აღსარება ისე მძიმეა, როგორც მძიმეა ჩემი უზომო დანაშაული.

ე ა ლ. კმარა! გენდობი. ეინც რომ სინანულს არ შეიწყნარებს, არც ცას ეკუთენის, არც კუტყანასა. უზენაესის რისხუაც წარიღელის, სადაცკი ჰნახავს წრფელს სინანულსა! შეგინდობ გულით, ძმაო პროტეოს, და ამის ნიშნად შენ გითმობ ყველას, რაც სილვიასი შე მეკუთენოდა!

გ უ ლ. ეაჰ, მე უბედურს... (გული შეეწუხებდა.)

პ რ ო ტ. ამ ბიჭს უყურეთ!...

ე ა ლ. რა იქნა, ბიჭო! რა დაგემაართა? გააღე თვალი, ხმა გამოგვეცი!

გ უ ლ. ოჰ! მომიტყევეთ, თქუენი ჭირიმე! ჩემმა ბატონმა, ამ სინჯორასთან ერთი ბეჭედი გამატანა და დამეიწყებია, — არ მიმიცია!

პ რ ო ტ. სადა გაქუს ახლა შენ ეს ბეჭედი?

გ უ ლ. აჰ, აქ გახლავს. (აძრევს ბეჭედს.)

პ რ ო ტ. მაჩუენე ერთი! ამას რას ეჭნედაე? ჩემი ბეჭედი, მე რომ გულიას ვაჩუე, ისა?

გ უ ლ. ოჰ! ღმერთო ჩემო! რა მემართება? ეს არ გახლავს! აჰ, სილვიას რომ გაუგზავნეთ. (სხუა ბეჭედს აძლევს.)

პ რ ო ტ. ეს ვიღამ მოგცა? მე რომ გულიას საწინდრად მივეცე!

სწორეთ ის არის! ეინ მოგცა შენა?

ჯ უ ლ. თვთან ჯულიამ. თვთან ჯულია გიბრუნებთ ახლა!
პ რ ო ტ. როგორ ჯულია? ინულო გიგუნდინ

ჯ უ ლ. ვინც შენის ტრფობის საგანი იყო, ვინც შენი ფიცი
ამოუფხერელად გულს დაინერგა, — თუმცა ცდილობდი
შენის ლალატით ამოგვეგლიჯა, აქა დგას ახლა! ამ გულს
ამ ჩემს ტანსაცმელს რომ ჰხედავი, უნდა შესწუხდებოდე,
სირცხული უნდა შეგაწუხებდეს ამ გვარად მოსილს.
მე რომ მიყურებ. შეუსაბამოს მორთულობაში
განსაკიცხავი თუ არის, რამე, ისევე შენის
სიყუარულითა, — და შენვე გმარტებს, რომ სწითლდებოდე.
მე სწინდისი სულ ვერ დამქენჯნის. ტანსამოსის
გამოცულობით ქალი იმდენათ მაინც ვერ დამდაბლდება, —
როგორც რომ კაცი გრძნობის ცეკლილებით
იმდაბლებს თავსა!

პ რ ო ტ. როგორც რომ კაცი გრძნობის ცეკლილებით!
ოჰ! მართალს ამბობ! ღმერთო ძლიერო! კაცი რომ სიტყუას
მტკიცედ იცაედეს და არა ჰსტუიოდეს, ყოვლითურთ სრული
გამოვიდოდა. ნახლავი მარტო ეს ნაქლებობა
გვაესებს ყრველის ბიწიერებით, დაუდგრომლობა
თვთანვე არის თავისი მტერი. კაცმა რომ მკითხოს, —
რასა ვჰპოვებდი მე სილიაში, რომ ჯულიასაც
არა ჰქონიყო, ჩემს გრძნობაზედ რომ მტკიცედ ვმდგარიყავ?

ვ ა ლ. მაგას თუ ამბობ — მაშ თქუენი კელი! ბედნიერებას
ნუ მომიშლით რომ ეს სახიერი თქუენი კავშირი
მე დაგილოცოთ. —

პ რ ო ტ. ღმერთმან ხომ იცის, ახლა ამიხდა უნეტარესი
ჩემი სურვილი.

ჯ უ ლ. და შეც აგრეთვე.

შემოვლენ თულები, ღუკი და თურიო.

თ უ ლ ე ბ ი. საშოვარი! საშოვარი! საშოვარი!

ე ა ლ. იქით დადიქით! ვერა ჰხედავთ, რომ ღუკი ბძანდება?

თქუწნო უგანათლებულესობავე! მე უბედური

და განდევნილი ვალენტინ მრავალს თაყუანის ცემას

მოგახსენებთ.

ღ უ კ ი. სინჰორ ვალენტინ?

თ უ რ. აგერ სილვიაც, ჩემი სილვია!

ე ა ლ. იქითა, თორემ--მოგვალ, ეს არის. კელის უხედავ

როგორ შეჰბედე. ჩემს გულის-წყრომას გირჩევ განშორდე.

ვერონას ნახვა თუ კიდევ გინდა, ჩემი არისო,--

აღარ გაბედო; კელი რომ ახელ მაგით გათაედეს,--

და მაგას გარდა სულის შებერეაც აღარა ჰკადრო!

თ უ რ ი. სინჰორ ვალენტინ! მე სულაც არა, სულაც

არ ვჭარუნავ

მე მაგისთვისა. ისე სულელი არა ვარ მე, რომ

იმ ქალისათვის თავი გავეწირო, რომელსაც რომ მე

სულ არ უნდივარო. მე რას დავეძებ, რა მენალვლება!

ისევ მენ დაგრჩეს!

ღ უ კ ი. სწორე უნდა ვქსთქუა, მე არ მგონა, რომ

ვედრებას მერმეთ, კელის აიღებდი აგრე აღვლად

და აგრე ცოტა მიზენისათვის. შემეტარი ვიყავ

და აღვიარებ.--და მენ, ვალენტინ! კაცურ კაცი

მენა ყოფილხარ და სიყვარულიც მენა გქონია!

ახლა იცოდე: რაც რამ გეწყენია, რაც რამ საწუხრად

გვექონია ჩუპნა, მე აქ ვიფიქრებ და ისევე გიწუტებ
 ჩემს სასახლეში. და რადგან შენის ღირსების ჯილდოდ
 ეს არ იქმარებს,--სინძორ ვალენტინ! ქალსაც შენ გაძღვე!
 შენა ხარ ძუტულის შთამომავლობის კეთილშობილი,-- ამენ
 თვთან შემკული მრავალ ნაირის სათნოებითა. *სინკლოდორტ*
 მამასადამე ჩემი სილვაც შენზედ უყუთესს *ვალენტინ*
 წმარს ვერ იშოვის. *ვალენტინი* *ანტონი* *და* *სინკლოდორტ*

ვალ. მგზნებარეს გულისთ გმადლობთ, უფალო! ამაზედ შეტ
 ბედნიერება, ღმერთმა თვთ იცის, მე არ მენატროს.
 მაგრამ ერთი სხუა ვედრება კიდე გამაბედენით
 თქუტუნის ასულის სადღეგრძელოთა.

დუკი. თვთან შენთუცაც გაგაბედუნებ, რაც უნდა იყოს,
 ვალ. ჩემს ამხანაგებს რომ ჰხედაეთ აქა, დევილ-არჩან
 კანონიერად, მართალი არის; მაგრამ ღირსებაც *სინკლოდორტ*
 ბერი აქტისთ ამათ; და მიუტევეთ ამათაც მათი *სინკლოდორტ*
 დამნაშავეობა. *ანტონი* უბოძეთ, რომ შინ დაბრუნდნენ. *სინკლოდორტ*
 რაც მე აქა ვარ, ეჭხედაე კეთილად გამოიციტულნენ,--*ვალენტინ*
 კარგნი არიან, გულისთ კეთილნი, სასარგებლონი *ანტონი*
 და შეუძლიათ თქუტუნის წყალობის დამსახურება. --*სინკლოდორტ*
 --*დუკი*. სწორეთ მაჯობე! შეგინდობთ ყველას შენც და მაგათაც
 და რადგან ამათ შენ უყუთ იცნობ, დაბინავებაც *სინკლოდორტ*
 შენზე იზრუნე. ახლაკი მილანს იქ გაგათავოთ *ანტონი*
 ეს ჩუტური საქმე ნადიმობითა, ღვინითა და სხუა *ანტონი*
 საყოველთაო მხიარულებით. *ანტონი* *ანტონი* *და* *სინკლოდორტ*
ანტონი *და* *სინკლოდორტ*
 დუკი. ჩუტუნს მგზაგრობაში, მაქუს მე თიმელი, ზოგამაბაეით
 რ მოგაწყინოთ. *ანტონი* *და* *სინკლოდორტ* *ანტონი* *და* *სინკლოდორტ*
 დუკი. უცხო ბიჭია; რათა ჰსწითლდებ?

(ეუძღენი ჩემს მოყვარეს).

ანწლისაგან არ ივარგებს, რომ გაკეთდეს სტივრი;
ჩოჩრისაგან გაიზდება მხოლოდ დიდი ვირი!...
საპნითაც არ გათეთრდება კაცის შავი პირი,
გამოიცანთ ვიზედ ვამბობ ამას და ვის ესტირი?

როდესაც ეარღი დასკნდება, აღარ ჰყეფს ბულბული,
მეგობრები გეშორდებიან თუ დაგვაკლდა ფული;
ლომიც სმირად გვინახავს ჩვენ კულ-მოძუებული,
აბა მიხვდით ვიზედ ვანბობ? ვისთვის მიწუხს გული?

არ შეენის ვირს უნაკირი, მოუხდება კეხი,
ბრიყვი არ დაჰქვიანდება, გინდ გადავლოს ლიხი,
ლიხს აქეთ თუ ჩოქია უთხრეს, იქ მივლის: ხი! ხი!
აბა სცანით ვიზედ ვანბობ? ვის უყვარს: ხი! ხი! ხი!

პირუტყვია, თუ გამაგრდა კაცის შუბლზედ კანი,
ნეტა სწაელას რათ იჩემებს, ვისაც უჭიოს ანი?
შერცხვეს კაცი ბოროტი და თვის ძმის არ გამტანი!
ამ სიტყვებით ვის ვიგონებ, მკითხველო შენ სცანი!

და ტროადელის გმირისა, ვის ჰქვიან საკელი?
ენა გესლით ვის უყარს და გულში უძევს გველი?
ახალ გაზდა ქართველების ვინ არს შურით მკვლეელი?
ამის ახსნას, გამოცნობით მკითხველისგან ველი!...

აკ. წერეთელი.

4

მე შევიქენ ათის წლისა და დედაჩემი არას ჰფიქრობდა ჩემზედ. უკანასკნელ ბიძა ჩემმა (დედის ჩემის ძმამ — ესენი მამით ერთნი იყუნენ, დედით კი სხუა — და — სხუანი) ჩააგონა დედა — ჩემს (გვიკრდესთ სულ-გრძელი და საკვრელი სიკეთე ბიძაჩემისა!) რომ ღრო იყო მივეცე მე საწავლე-ბელში და უჩუტნა ამისათვის გზა და საშუალობაც. ბიძი ჩემის რჩევით, ანუ სწორეთ, ძალდატანებით, დედაჩემმა საკუთარი მოახლე გაყიდა იმერლებზედ ოც თუმნათ, ვგრეთვე გაყიდა საკუთარი ვენახი, მიწები, ტყე, წისქვილი (თავის დედის მემკვიდრეობა) და თავისი სამკაული ასს ოთხმოც თუმნათ. ეს ორასი თუმანი მაშინვე გამოართო ბიძაჩემმა დედა ჩემს გასაცემად იმ აზრით, რომ ამ ფულის სარგებლით მე უნდა გამოვზდილეყავ ქალაქში, თავნი კი უკუდავი ყოფილიყო.

სამინელი საცოდაობა დასტრიალდა ჩუტნს სახლში. ჩემი გამზრდელი, ჩუტნი მოამაგე და თავ შეწირული თუალ ლამაზისა სტიროდა, გმინედა, თმებს იგლეჯდა, ლოყებს იკაწრავდა, მუხლ დაჩოქილი ევედრებოდა ბიძა ჩემს, არ გაეყიდა, საწყალი სხუა ქუჩაყანაში, არ მოეშორებინა ჩუტნთვს; მაგრამ ბიძაჩემი არ დარბილდა. დედაჩემი და ნამეტნავათ, მე ვებეწებოდით მღულარის ცრემლით დაეტევებინა ჩუტნთანვე თუალლამაზისა, — არ იქნა, პირ-ჯუარი ვერ დაეწვრინეთ. ბიძაჩემი არა სჯეროდა ასს ოთხმოც თუმანს, მამულის ფასსა, რომელიც მოიგდო ხელში, სულის-მწარით უმხერდა ორმოც თუმანს, თუალლამაზის ფასსა; დედა

ჩემი მით დაამშვიდა, ანუ სწორეთ, მით მოატყუა, რომ ფული ჩემთვის იყო საჭირო, მე კი ვერ დამამშვიდა. მაგრა ჩაკრულები, მე და გამზდელი, ერთმანერთს თავს არ ენებებდით, ერთმანერთს მწარეთ შეეტიროდით. მაშინ გამმაგებულმა ბიძა ჩემმა მტაცა მე თმაში ხელი, ამომგლიჯა თუალლამაზისაგან და გადმისროლა ადგილზე. მე აქეთ, გამზდელი იქით დავეცით გულშემოყრილები; გულშემოყრილი თუალლამაზისა იმერლებმა შემოისვეს ცხენზედ და წაიყვანეს იმერეთს. დღესაც არ დამეწყებია ეს ამბავი, დღესაც გულ-მტკინეულად ვიგონებ საბრალო ჩემ გამზდელსა, ეტირი, ვიტანჯები და ნუგეში ვერსად ვპოე.

დღეა ჩემი იყო როგორც მეხ დაცემული, აღარ ჰქონდა სიტყუა, არც აზრი, ჭილოსოჭიამაც ვერა უშველარა. ასე გახდა ამიტომ, რომ ნამდვილ სიცოცხლეში არა სცხოვრობდა, ესე იგი, არ ებრძოდა თავისს ნებასა, თავის გულს არა მმართავდა, გონებას არა ღალავდა სასარგებლო და საფუძელიან საგნებზედ, სიტყვით, გონებით და ხელებით არა მუშაობდა; ამიტომაც ამ უღებობისათვის სასტიკათ გადახდა; ამიტომაც ბიძაჩემმა ასე უსამართლოდ იუფლა იმაზედ; ამიტომაც საწყალი ტანჯუაში და სიღარიბეში აღსრულდა. ოჰ, დედაჩემო, მამიტყევე ეს შენზედ წარმოთქმული სასტიკი სიტყუა! ამას როგორ გაგებდავდი, თუ რომ ბიძაჩემს აესრულებინა თავისი პირობა, რომელიც შენ მოგცა, თუ რომ შენთვის მაინც ეპატრონებინა, გამოეზარდე, შეემოსე, აეთმყოფობაში მოეელო შენთვის და შენ იმისს სამსახურში სული არ დაგელია!

ვითხამ ყველას, ცეცხლში მომწყედელულს არ მიეპატრო-

ნებიან? წყალში ჩაეარდნილს არ მიეშუტლებიან? არა, ჩუტნი-
ში ეგრე არ არის; ჩუტნიში ყოველივე უკულმა არის. ვინ
რას დასდევს, ვინც უნდა ცეცხლში დაიწოს, ვინც უნდა
წყალში დაირჩოს! მეტყვიით: „სტყუიო, ცეცხლში და წყალში
ვინ არ მიეშუტლებო? — მე არა ესტყუი, გარწმუნებთ; ნუ
თუ დედაჩემი და ჩემი გამხდელი ცეცხლში არ იხრუკებოდნენ? ეჰ,
დროა იცნათ და დაათასოთ ჩუტნი საზოგადოება! აბა,
თქუტნიჭირიმე, ამ საზოგადოებით თაეი როგორ არ უნდა
მოგეწონდეს, როგორ არ უნდა ექადოდეთ და ვამაყობ-
დეთ! რაო? ნუ თუ ეალი არ ედვათ ჩუტნი ნათესაეებს,
მეზობლებს და მცნობებს გამოეხსნათ ტყუპობისაგან მოა-
მაგე თუალლამაჰისა, მოეთხოვათ ანგარიში ბიძაჩემისაგან
ორასი თუმნისა და ებატრონებინათ დედაჩემისათვის პირველიდ-
განეე, რა ნახეს ამისი სისუსტე ხასიათისა? გარწმუნებთ უც-
ხოც კი შეიძლებდა აჰას, არა თუ მახლობელნი, რასაკ-
ვრეელია, თაედაპირველად ჩაგონებით, მხილებით, საყვედური
მერმე... ეჰ, რაედენი საშუალობააკეთილ საქმისათვის, თუკი მოი-
ნდომებს ვინმე! ნუ იტყვიით: „ყოველივე ესმეუძლებელიაო, ამიტომ
რომ ყველა თაეისს გულის წებით დადისო და ამისგამო არ არის
ჩუტნიში საზოგადოებო და ეერც შესდგებო. — მე ამ აზრის წინააღმ-
დეგი ვარ: საზოგადოება ადვილად შესდგება კეთილის საქმის
მოსაქმედათ თუკი მოვინდომებთ, — დაიწყონ ორმა! ასა
და მყისეე მრეალნი მათ მიემყენიან, — და მამინ, გარწმუნ-
ებთ უსინიდისო შემძინებლებიც, ცბიერნი მტაცებლებიც,
ამკარა მტაცებლებიც. ყოველი ავანკი ასე შეუპოვრად
თაეისს გულის ნდომას ეერლა აასრულებენ, როგორც
ეხლა ადვირაუსხმელად ტლინკაობენ. რა შეემატება ი?

დაერდომილსა, იმ გაქურდულსა, იმ გაცარცენილსა, თუ ათას ში
ერთხელ მიუგდებთ ერთ ორმანათსა ან ძუძულ ტანისამოსსა, ან
ორიოდევკად პურსა! ამათ ეჭირებათ თქუენგან არა ჭილანტროპი-
ური, არამედ ძმური (ქრისტიანული) დახმარება. როგრც შემძლე-
ბელმა ძმამ ლარიბი ძმა უნდა გაიტანოს, ეგრეთ საზოგადებამუნდა უ-
პატრონოს, გამოზარდოს ყოველი დაერდომილი თავისა წევრი,
რომელსაც უნდა დაუბრუნოს ყოველი, რაცკი ჰქონია მოტაცებუ-
ლი ვისგანმედა თუ არა ჰქონიარა — შეუსრულოს. დიდ სოფე-
ლში შეიძლება შესდგეს თითქმის ორი საზოგადოება, ქალა-
ქში ოციც შეიძლება. ყველა საზოგადოებამ თავისს შეწუ-
ხებულს ან დაერდომილს რომ უპატრონოს, გარწმუნებთ,
ყველა ბედნიერი იქნება, ბოროტმოქმედება კი შემციირდება.

ოც-და-ათის წლის წინათ აენანათ ხევი არ იყო დახუ-
რული, არც იყო მაზედ ეხლანდელი შენობები. იმ დროს,
ამ ხევ გაღმა, მუხრანიანთ ხიდის სიახლოვეს იდგა სახლი-
საქათმის მზგავის ძუძული ქოხი, რომელშიაც თავსდებოდნენ
მოხუცი კაცი მარტირუზ ჰეპანაშული, მახოხის გამსყიდა-
ვი, ცოლი იმისი ოსანა და გასათხოვარი ამათი ქალი. ერ-
ვათ-ერთი დამტერეული ტახტი ყდგათ ამათ, რომელზედაც
ეშალათ ქილობი და გაქეციანებული, ალაგ-ალაგ ამოქ-
მული ხალიჩა. სახლს ჰქონდა ორი დოლაბი, ერთი ქუჭ-
ყიანის და დამპალის ლოგინის დასაწყობად, მეორეში ეწ-
ყო ავეჯი სახლისა: ხოხონა ლიტრები, ქანგიანი ქუბი,
საქრაქე და სხ; კერი სახლანა იყო დაბალი და დაობებუ-

ლი, რომლიდანაც სცვოდა სხუა-და-სხუა ქია-ლუა; ამასთან
 'სახლი იყო გაუღესაფი და ნოტიო. ამ სახლში ჩამომი-
 ყუანა მე ბიძაჩემმა, ამ სახლში მომცა ბინა მომეღელათ
 მომიჩინა მარტირუხა დაოსანა, რომელსაც განუწესა წელიწადში
 ოცი კოდი პური, თორმეტი კოკა ღვინო და საკლავი; გარ-
 და ამისა ბიძაჩემმა აღუთქუა ოქროს ზოდები; დასამტკიცე-
 ბელად თავისს აღუქმის გაუტეხელობისა ერთი თუმანი —
 თეთრი მანათები — მაშინვე მისკა და იმ დღეს კარგი სა-
 დილი გააკეთებანა; მე მიყიდა ინისფერი დიმიკიტონის კაბა,
 შალვარი, წაღები, ერთი რუსული ანბანი, მიმაბარა გიმნა-
 ზიაში, ამით გათაედა მზრუნველობა საყუარელი ძიასი ჩემ-
 ზედ! თუთან კი მოირთო, — და როგორ მოირთო! ხავერდის
 ქულაჯით, ატლასის ახალუხით, მაუდის ჩოხით, შალვრით,
 ჩექმით, ბუხარისკუდით, ოქროსსაათით, თოფიარალით და სხ; იყიდა
 კარგი ცხენი, ცხენის იარაღი, ხარ-კამბეჩები, დანამთენი დედიჩემის
 ფული ისე უხვათ გადააბნია დრომკებზე, ბაღებში და საზანდრებზე,
 თითქოს იმ იმედით, რომ წლის თავზე მოიმკოდა ერთი ათათ.
 ასე ჩემმა გულმტკინვეულმა და მზრუნველმა ძიამ, გამკუ-
 რდა და გაცრცენილი დამაგლო პეპანაშკლების კერაზედ,
 როგორც ფრთებ დაგლეჯილი მფრინველი. პეპანაშკლები
 სინარულით კინალამ დაგიჟდნენ, და ან კი ნამდვილად რო-
 გორ არ გაგიჟდნენ, რა დაინახეს უცებ ხელში, რაც თავისს
 დღეში არ ენახათ — ათი ვერცხლის მანათები — და რა
 გაიგონეს აღუქმა კალიფორნიისა, რომელსაც დიდხანი ნა-
 ტრობდნენ და მსწრაფლ აღუსრულდათ ნატრა! იმ ქაშს
 ხარობდნენ და იმტუბდნენ ბიძაჩემი და პეპანაშკლები, მე და
 დედა ხემი კი ვიტანჯებოდით და ვგლოვობდით მომავალს

ჩუპნზედ უღარესს უბედურობასა, თითქოს ჩუპნ კაცნი არ
 ვიყავით და არ გვექირებოდა ლხენა!

6

ენით ვერ მოითქმის, კალმით ვერ დაიწერება, გამოხა-
 ტულობით ვერ წარმოიდგინება ის, რაც მე მოვითმინე
 პეპანაშვლების სახლში. რიცხვი ჩემის ცრემლებისა, რიცხვი
 ჩემის ოხერისა, რიცხვი ჩემის კენესისა უთვალავია. ოთხი წე-
 ლიწადი დაეყავ პეპანაშვლებთან და ერთი დღე კეთილი
 არ მინახავს. ვიწექ ნოტიო ადგილზე, ზამთარში ყოველი
 ასო მეყინებოდა, ზაფხულში კია-ლუასაგან არ მქონდა
 მოსვენება; ხშირათ ფეხთ არ მეცო, ხშირათ ტურტლიანის
 და დაგლეჯილის ტანისამოსით დაეიარებოდი ხალხში, საკმე-
 ლათ მქონდა მხოლოდ ცარიელი პური, ისიც ერთ გირვა-
 ნქამდინ დღეში, — ესეთი იყო ხორციელი ჩემი ტანჯუა;
 ზნეობითი ჩემი ტანჯუა იყო უღარესი: სირცილის
 აღი მწომდა როდესაც გარეთ გავიდოდი, და შინ პეპანა-
 შვლების საყვედურებით მეგლიჯებოდა გული; ამასთან გიმ-
 ნაზნაში ჩემი ტოლები, ჩემი მასწავლებლები დამცინოდნენ,
 ყოველ დღე მაყვედრიდნენ ჩემის მშობლების სიძუნწესა,
 ჩემს მიუხედ-მოუხედაობასა, დაღრეჯილობასა, უწმინდუ-
 რობასა. ფეხთ და ტანთ შიმწლიანობასა, — საზღუარი
 არა ჰქონდა ჩემს მწუხარებასა: ღამე ვსტიროდი, დღე ვიწო-
 დი სირცხვილით, შიმშილით და სიტუტელით. ამ საშინელებას
 დაემატა სხუა კიდევ უმხგავსი ტანჯუა: პეპანაშვლის ცოლი
 ყოველ შუალამისას, — ასე გამინჯვით ზამთარშიაც კი, — ამკი-

თებული, მაგრამ ესრეთჲა ცულმა გარემოებამ ნიქი სწავლისა
 და მიხედრილობისა არ დამიბნელა, არ დამისუსტა. რო-
 გორც მწყურიელი მივარდება სიხარბით წყალსა, ვერე სიხარბით
 ეპარადი და ვითვსებდი მას, რაც კი ჩემს ყურებს მოხე-
 დებოდა მასწავლებლებისაგან. ამათი სიტყვები და ახსნა
 რომელიმე საგანისა მეტყვებოდა გულზე; ჩემს თავს ძალას
 არ ვატანდი, ყოველივე შელაგებოდა გულში თითქმის თა-
 ვისთავათ, გონება გამეხსნა და არ დაერჩი შორს ჩემს ტო-
 ლამხანაგებთაგან. როდესაც გამომაგდეს ჰეპანაშკლებმა, მაშინ
 მე გამიყვანეს მენუთემი, და რალაჲა ნუგემი მომეცა, რო-
 მელიც მარწმუნებდა, რომ მე არ დაერჩებოდი უბინაოთ და
 უსაზღოვოთ მართლადაც უცებ მამებარნენ მე ხუთი პაწა-
 წყუნა ყმაწვილები, რომელნიც მაძლევენ თემი თუმანს.
 შემდეგ შეგირდები გამიმრავლდნენ და ფული, ხარჯ გარდა,
 მჩებოდა. დავასრულე კურსი; მევედი სამსახურში, მაშინ
 უფრო გავარცელე ჩემი შრომა. სამსახურში ვიყავ პატივ-
 ცემული, რადგან პატიოსნათ ვალსრულებდი ჩემს თანამდე-
 ბობას; ვარე სამსახურისა შევიკრიბე შეგირდები; შეძლება გა-
 მძნრავლდა ასე, რომ ორს ობოლს ყმარწვილებს ვზრდიდი ჩემის
 საკუთმრის ხარჯით. წარმატება მქანდა სრული, მე ვიყავ ბე-
 ლნიერი, ჩემს გულ მიეცა სრული შეება, ლხენა, ვიგემებდი
 გამოუთქმელ სიხარულსა მით, რომ ჩემი ზრუნვა, ჩემი ოფ-
 ლი, ჩემი ხარჯი არ დარჩნენ უნაყოფოთ: ჩემი აღზდილე-
 ბი საუცხოვოთ სწავლობდნენ, ზნეობით და ცოდნით სხუა
 შავირდებთაგან ირჩეოდნენ როგორც მაისის ვარდი ევლურ
 ყვავილებთ შორის; ნამდვილ გულმოდგინეობით, წმინდა
 სურვილით ვთესდი თესლსა ზნეობისას, სწავლისას და ვა-

ცმოყვარეობისას, და მრომა ჩემი არ ჩამიფუჭდა, კეთილი თეს-
 ლი დაეცა კეთილს ქუტყანაზედ; ჩემი გაზდილები, და ნამე-
 ტნავათ ჩემ ხარჯზედ აღზდილები კურს დასრულების შემ-
 დგე გაბედნიერდნენ. ესენი მე მიყურებდნენ როგორც ტ-
 გილს მამასა, მათ უყურებდი როგორც ტკბილს შკლებსა და მათ-
 ით ვხარობდი. მაგრამ ბედნიერება და სიხარული მალე მომეღო,
 თვთქოს მე სიხარულისათვის არ ვიყავ დაბადებული. მე შევირთე
 ცოლი, ცოლი მყუანდა საუცხოველ. ყოველის მხრით კარგი, ხასი-
 ათებითა, ხელითა, გონებითა და ზნეობითა; სახლიც ვიყიდე. —
 რაღამიჭირდა! აი, რა. სიდედრი მიმწარებდა სიცოცხლეს ამიტომ
 მხოლოთ, რომ ნაცვლად ორის ობოლისა, რომელნიც მე აღე-
 ზარდე ჩემის ხარჯით და რომელნიც გავიდნენ ჩემგან შემდეგ კუ-
 რს დასრულებისა, მე ავიყუანე კიდევ ორი სხუა ობოლი
 ჩემს ხარჯზედ; სიდედრი მეჩხუბებოდა, გაქად, სულელად
 მხადიდა, ამ ყმაწვილებს რომ ვინახავდი, ვასწავლიდი და
 სრულს მამობრივს ზრუნვას არ ვაკლებდი. — დაითხოვე
 ყმაწვილებიო, მეჩხუბებოდა სიდედრი. ეს დედაკაცი იქამდინ
 იყო კაპასი, რომ არც ქალსა არც მე იოტისოდენ პატივს
 არა გეცემდა, დაითხოვეთო ყმაწვილები, გვეუბნებოდა, და
 მეც ცხოვრებას დაგიშვიდებთო; სამჯერ თვთან დაეთხოვე
 ჩემის სახლიდამ ყმაწვილები, მაგრამ მე ისევ მივდე და
 ჩემი ნება აღვასრულე; ისევ ვარჩიე სიდედრს შეეძულებო-
 დი, მრავალჯერ დაეთხოვე ისი სახლიდგან, არ იქნა, ვერ
 მოვიშორე, ძალით გვეიარდებოდა სახლში; ამ ტანჯუას და-
 ერთო სხუათს ამოვწებაცა: არა ვის სჯეროდა, რომ მე ჩემის ოფ-
 ლით, ჩემის ზომიერის ცხოვრებით შევიკრიბე მცირედი ფუ-
 ლი, რომლითაც ვიყიდე სახლი, ყველა დარწმუნებული იყო,

რომ სახლი ვიყიდე ქრთამებით, ყველა დარწმუნებული იყო, რომ მე რახან ვიყავე ჩინოფიცი ქრთამსაც უთუოთ ავიღებდი. ამ ხმამ შეუცვალა მთაერობას ჩემზედ კეთილი აზრი და შევიქენ მე დევნული; ბოლოს იქამდინ გამიჭირეს, რომ მე გავეყიდე სახლი, ფული ზოგი მე მოვიხმარე, ზოგი ყმაწვილების აღრზდაზე მოვახმარე. მაინც კიდევ ამანაც არა მიშველარა, ხმა მოქრთამობისა ისევ-და-ისევ ჩიშნედ მოისპოდა. უქანასკნელ ერთმა შემთხვევამ სრულიად მამილო ბოლო. ერთ უშველებელ დათე-კაცს წავედო ბიჭი ვინმე ფეხქუცს და უწყალოთ სცემდა; ბიჭი ვეღარებოდა გამელელ-გამომელელს მიშველებოდნენ და ვერაფერს ვხედავდა მიჭარებოდა უწყალო მძლეველსა; ამ ქამათ მე შეეხდი და მიეშველე საცოდავ ბიჭსა; მე მხოლოთ მშვიდობიანად უთხარი დათე-კაცსა: ცოდვა არ არის, როგორა სცემ პატარა ბიჭსა, რომელსაც ძალა არა აქუცს წინააღმდეგობა მოიხმაროს! დათე-კაცმა ბიჭს თავი დაანება, მე მტაცა საყელოში ხელი და წამათრია პოლიციაში. აქ დათე-კაცმა ისეთი ცილი შემომჭამა, რომ მე გაცოცხლებული იმისს უსინიდისობისაგან, დაეჩი რავედენივე წამს მუნჯათ; და თუმცა მამინვე გამოვედ ამ სასაცილო შემთხვევისაგან განთავისუფლებული და დათე-კაცი განტყუნებული, მაგრამ შედგომილება ამ სასაცილო შემთხვევისა იყო ჩემთვის ცუდი: მტრებმა მოახსენეს ამ საქმეზედ ჩემს მეუფროსებს და მე მეორესვე დღეს დავარგე სამსახურში ადგილი. ამ სახით სიყმაწვილიდგანვე ვიყავე ავაზაკებისაგან დაწყურულებული და გაცრცენილი და ჩემ სიცოცხლეში არც ერთხელ არ გამომიჩნდა დამხმარებელი სამარიტელი! დამხმარება ერთმანე-

თისა საჭიროა, უამისოთ ბედნიერება და კეთილცხოვრება შეუძლებელია, და რადგან არა გვაქვს ერთმანეთის დახმარება, აუი ამიტომ იშვიათათ ვინმე ცხოვრებს კეთილად!

8

ამ ჩემის ნააძობისაგან სჩანს, რომ ჩუპნ არ ვიციოთ რა უნდა ვჰყოთ, როგორ ვიცხოვროთ. ამ ჩუპს ნაკულუგანებას, ჩემს გარდა, როგორცა სჩანს, სხუანიცა ჰგარძობენ. 1860 და 1864 წლის „ცისკარი“ დაბეჭდა ორი მოთხრობა: „მეჯღანუაშული“ და „მორჩილი.“ ორივე მოთხრობა გვიჩვენებს, რა უნდა ვჰყოთ, როგორ ვიცხოვროთ, - ეს არის ორისავე მოთრობის ჰაზრი და დანიშნულობა: ბუნებით კაცი მიელტვის, ანუ ნატრობს მანცა, ბედნიერებასა. ბედნიერება წარმოსდგება ერთის მხრით სინილისიან შრომისაგან და გონების და გულის განვითარებისაგან, მეორეს მხრით თუ ჩუპნი მოძმენიც ბედნიერები არიან ეგოდენ, რადენ შეიძლება. „მეჯღანუაშულში“ რაინდიძეები ცხოვლად გამოგვიხატვენ თავიანთის მოქმედებით და ცხოვრებით სწაელის სარგებლობასა, შრომის სიკეთესა და მხრუნველობასა თავიანთ მოძმეებზე. მეჯღანუას ცოლშუკსა რაინდიძეები მიიღებენ როგორც საკუთარ შუკსა ზადიან, ასწაელიან, არც ერთ დღეს უქმათ არ ატარებინებენ. და ისე ნარნარათ ექცევიან, რომ თერამეტ წელიწადის განმავლობაში იმათ თავისს მოყურება იოტის ოდენად არ გაეკაწრებათ. აი ნამდვილი ძმური სიყუარული და შემწეობა. — ეს არ არის ფილანტროპიური ხელი-

საპრობა, ფილანტროპიური შემწეობა ამდაბლებს თავისს თუალწინ იმას, ვისაც შემწეობა ეძლევა. რაინდიძეების შემწეობა არის ქრისტიანული შემწეობა, ძმური შემწეობა, რომელიც ასს წილ მალლა სდგას და წმინდაა ფილანტროპიზე. ქრისტიანური შემწეობა არის ძმური. დღეს მალლა მერინავე თვედორე იძმობს ღრმადდაბლა დაერდომილს ესტატესა, ხუალ ამალღებული ესტატე იძმობს მალლიდამ ჩამოყარდნილს თვედორესა.--სოლომონ ისაკიჩმა მიიღო ესეთი მიმართულობა, რომ არა ღროს ამ მიმართულობას არ გადასცდებოდა, თუ რომ ერთი რომელიმე ხელობა ესწავლა. აკი სოლომონ ისაკიჩ თვთანვე შეიანებს ამასა, სწუხს და ნაღულობს ამხედ. ეს შეცთომა დარეჯან რაინდიძისას მოუხდა უთუოთ ამიტომ, რომ ვერ მოაშორა ობოლი დაჩაგრულ ქერვისა და კიდე ამიტომ რომ სამოციქულის წინათ ხელობის საჭიროებას აგრე რიგათ ვერა ხედავდენ. რომ რაინდიძეების მოქმედებას და ცხოვრების მიმართულობას ძალი და ღირსება მისცემოდა, ავტორმა იმავე მოთხრობაში გამოსახა სახე და მიმართულება სხუ-და-სხუა ხელობის კაცებისა, რომელნიც უსინდისოთ აძინებენ საუნჯესა. სიკუდე ამათის მიმართულებისა ამათი ავაზაკობა და შედგომილება ამთ მოქმედებასა აშკარათ გამოსახულია იმ შრით, რომ არც მეჯღანუაშვლს, არც დანაშთენ მოქმედ პირებს არ მიებაძოთ, მიებაძოთ მხოლოთ რაინდიძეებს. მაგრამ, რა მოხდა მეჯღანუაშვლი, (მოთხრობა) ერთთ ევალიფით მოედო, სხუათ ვარდიფით გადუფინა გულზე. იმათ, რომელთაც გულზე გადუფინა ვარდიფით, რაინდიძეებში, შეცთომ-თ, დაინახეს თავიანთი თავი, ეგონათ ავტორმა ისინი აქო,

სინხარულით ჰაერში დაიწყეს ფრენა, რაინდიძეებს კი არ მი-
 ბაძეს. ამიტომაც აეტორს არ შეეძლო არ გამოეცა „მორ-
 ჩილი“ ამ მოთხრობაში აეტორმა გვიჩუქნა, ვინ უნდა ჰხადოს
 თავისი თავი რაინდიძედ, გვიჩუქნა, რომ მხოლოდ ალექ-
 სანდრა და მარიკო არიან ნამდვილი რაინდიძეები, გვიჩუქ-
 ნა, რომ თეიმურაზი და გოჩუნა, ეკატერინე და თეკლე,
 გორჯასპი და ლიფსიმე, ვგრეთვე ვარსკულაისა არა დროა
 არ არიან რაინდიძეები. დამდაბლებულსა და მიწასთან გას-
 წორებულს მოახლესა ალექსანდრა ზრდის როგორც საკუ-
 თარს თავისს დასა; გაუნათლებს სწავლით გონებასა, განუ-
 ვითარებს გულსა, — კაცთაქცევს, — ასწავლის ხელსაქმესა, და-
 აყენებს იმ წერტილზედ, რომელზედაც ყოველი კაცი უნდა
 იდგეს, და უყანასკნელ გაათხოვებს; ნამდვილად უყუარს
 მარიკო, ნამდვილად სურს იმისი ბედნიერება; დიდ ლტაწლს
 დასდებს და შეიქმს მარიკოს თავისს თანასწორად, ესე იგი,
 როგორიც თვთან არის, მარიკოს ისეთს შვიქმს: ჩაუდგამს
 თავისს კეუას, თავის გულსა, გამოაბამს თავისს ხელებსა,
 და თუ კი შესძლებოდა, მარიკოს მისცემდა თავისს ღირსე-
 ბასაც. — მარიკო აგერ სრული კაცია, მარიკო თავისუფლათ
 სჯის, თავისუფლათ მოქმედებს თავისს თავს უელის, მარი-
 კომ ყოველი(?) ხელსაქმე იცის, მარიკო კარგა მოუფლის ქმა-
 რ — შვლსა, სახლ-კარსა, სარჩოსა, მარიკო არ დაუშვრებს
 სხვსთვის თავისს სწავლასა და შეძლებასა. მარიკოს უყუარს
 ქალბატონი გაგიჟებით, ღირსეულად გადაუხდის ასესიკეთესა
 დააყენებს თავისს ბედნიერებასა იმ განუსაზღვრებელ დრომდინ,
 მანამ ალექსანდრა გათხოვდება. — დიდი მსხტპრპლია: ეს
 მსხტპრპლი ეთანასწორება ალექსანდრას მსხტპრპლსა. ალე-

ქსანდრას სიკეთე დიდი შრომა არ დაეკარგა, იზღვია თანასწორათ. — ამასთან ალექსანდრა თავის ტანისამოსს თვთან სკრის, ჰკერავს. თუმცა ჰქონდა საშუალობა მკერდლებს შეეკერათ, თვთან უელის სახლ-კარსა, მოახლებებს ეწევა, გაუყოფს შრომასა, საკმელს და მურაბას თვთან ხარმავს. ალექსანდა სრულია, იმისგან არა ვის არა სწყენიარა არც სიტყვით, არც კცევით, ყველას კეთილს უყოფს. აი ნამდვილი რაინდიცე თეიმურაზ, გოჩუნა. ეკატერინე, თეკლე, გორჯასპი, ვარსკვლავისა, ლიფსიმე არ არიან ალექსანდრა და მარიკო, როგორც მწარე არ არის ტკბილი, როგორც ბნელი არ არის ნათელი. ესენი, ესე იგი, თეიმურაზ, გოჩუნა და სხ. არიან უცუდესზე ცუდნი, კაცობრივი არა აქუსთ რა ამათ; ყოველივე იმათში არის მხეცური, პირუტყური, პილწი, საძაგელი. რასაკვრეელია ამ პირთ სურათები ამიტომ დაუხატავს ავტორსა ყოელის სინამდვილით და ჩრდილოებით, რომ არა ვინ არ მიბადოს ამათ. მაგრამ ავტორი ვერ მისწუდა თავისს საწადელს. მრავალთა რა ვერ დაინახეს ალექსანდრას და მარიკოს სურათებში თავიანთი სახე, რომელიც უფრო დაახლოებებით მიემზგავსებოდა თეიმურაზის, გორჯასპის და სხუა პირთ სურათებსა, უკმაყოფილობით გასტყორცნეს „მორჩილი“ შორს, არ იამათ ამ მოხრობის გამოჩენა, რადგან მწარე ჭემპარიტების გამომაქლაპრებელი შეიქმნა, და რომ დაჰტარონ თავიანთი უკმაყოფილება, ამ თხზულების გარეგანი ფორმა განგებ დაიწუნეს.

ეს არის ჩემი საახალწლო ძღვენი, ამას მოგიკვლით, შაქრის მაგიერ, და ვისურკებ ტკბილათ დაბერდეთ, დაბერდით კიდევცა ტკბილათ, თუ აასრულებთ ჩემ რჩევასა: თუ საზოგადო-

საქართველოს ისტორიისათვის მასალები.

(მ. ბროსენი).

16 მარტს 1624 წელსა, მივიდა მოსკოვში თეიმურაზისაგან გაგზავნილი მოციქული, იერუსალიმის წმინდა გლოგოთას მონასტრის არხიეპისკოპოზი თეოდოსია, რომელსაცა თანა ჰყვა არქიმანდრიტი არსენი; პირველი ამათგანი იყო სამეგრელოთგან. ერთი წიგნი ჰქონდა გატანებული თეიმურაზისაგან მეფე მიხეილ თეოდორიჩთან და მეორე ფილანთე პატრიარხთან; ორივე წიგნები იყენენ დაწერილნი ბერძულ ენაზედ. როდესაც დაუტევა საქართველოს სამზღვარი, გემართა ოსმალის ქალაქის ტრაპიზონისაკენ, აქედგან გემით მივიდა კაფუაში, სადაცა დახედნენ რუსეთიდან გამოგზავნილი მოციქულები, ივანე კანდირევი და ტიხონ ბორისოვი, — კაფუის ქალაქიდან საკუთარ ამათვს მემზადებული ზომალლით, მივიდნენ აზოვში, მერე დონის მდინარით ქალაქს ეორონესს. ამ მგზავრობაში თან მისდედნენ რუსეთის მოციქულებიც.

არხიეპისკოპოზმან თეოდოსიმ აცნობა რუსეთს მეფეს მდგომარეობა თეიმურაზისა, — თუ როგორ აეოხრებინა სპარსეთის შახსა საქართველო, ან როგორ განეძია ის საქართველოთგან; — ამ შეიწროებაზე თეიმურაზმა გაგზავნა ოსმალის

სულთან ახმეტთან მოციქული და სთხოვა შემწეობა, რომლისათვის ახმეტმა გამოუგზავნა სამი ფაშა: ნაზიმ, მაჰმადი და ფათილ ოც და ათი ათასის ჯარით. ამ დროს სპარსეთის შახი იმყოფებოდა თაეროზში და როდესაცა ჰსცნო ოსმალს ჯარის მოსვლა, მამინეე მოვიდა ქალაქს არღებილში. იმ დღითგან თეიმურაზ, თერთმეტის წლის განმავლობაში იმყოფებოდა მფარველობასა ქვეშე ახმეტ სულთანისა, რომელმაცა დაუთმო საქართველო სსზღვარზედ მდებარე სამი ქალაქი: ალტისი, ნარიმანი და ართანუჯი. ყოვლის თავიანთ კუთვნილის მიწებითა. როდესაც არხივისკოპოზში თეოდოსია გაგზავნილი იყო მოციქულად, თეიმურაზ იმყოფებოდა ამ ქალაქებში; ამ დროს თეიმურაზის ჯარი, ქართველებისაგან შემდგარი, იყო თორმეტი ათასი, და ამ ჯარის გარდა, რაც ამ ქალაქებში ოსმალები სცხოვრებდნენ, სულ ერთიან მზათ იყვნენ, უკეთუ თეიმურაზ ერთს უბძანებდა. არხივისკოპოზში თეოდოსიმ დამატა ესეც, როდესაც აძლევდა რუსეთის მეფეს საქართველოზედ ცნობას, რომ ჯერეთ არ დამორჩილებოდა თეიმურაზ სულთანსა, როდესაც სპარსეთის შახი მოვიდა საქათველოში დიდ ძალის ჯარით, აიკლო, მოაოხრა, თეიმურაზ განაძია და ტახტზედ დასვა თეიმურაზის ძმის წული გიორგის შვილი იესე, და შემდგომს დაბრუნდა სპარსეთშიო.

თეიმურაზ მტრისაგან ძალდატანებული იმყოფებოდა სულთანისაგან მიცემულ, სამზღვარზედ მდებარე ხან ერთს, ხან მეორე ქალაქში, და სთხოვდა შემწეობას, ხან ერთის მთის ხალხსა, ხან მეორისას. მთის ხალხმა, ვისაც შეტკივდა გული, მოუგროვა ჯარი და გამოუგზავნა ათი ათასი კაცი. თეიმურაზმა ეს ჯარი შეუერთა თავის ჯარსა, და გაემართა

იესე მეფისაგან, რომელიცა მოკლეს ამ ომიანობაში და ამასთან ოთხიც სულთანი სპარსეთის შახისა, დარამდენი კიდევ ქართველები, რომელთაცა უღალატეს თეიმურაზსა. ამ სახით, თეიმურაზმა ისევე რა დაიჭირა თავისი სამეფო ტახტი საქართველოში, უბძანა და დაახოცენინა, რაც სპარსელი ვაჭრები იმყოფებოდნენ იმ მდროს საქართველოში და იმათი, ქონება სრულგებით თვთან დაიკაურთა. ამ მდროს დელი-მელიქი უკუდგა სპარსეთის შახს, მოვიდა თეიმურაზთან, სთხოვა შებწეობა და პირობა მისცა აეღო ორი სპარსეთის ქალაქი: არამ და ქაბალა. თეიმურაზ დაერწმუნა იმის აღთქმას და მისცა ათი ათასი თოფიარაღიანი კაცი; — დელი-მელიქმა აიღო ეს ქალაქები, გადაწვა, მოაოხრა და წამოიყვანა რა რამდენიმე ტყვე სპარსეთითგან, მოვიდა თეიმურაზთან მელეთში, ესე იგი იმერეთში. რა ეს სპარსეთის შახმა შეიტყო, მამინეც გაგზავნა თავისი ხანი ალიყული-ხან, დიდის ჯარით იმ ბრანებით, რომ დაეჭირა თეიმურაზ ცოცხლათ და მიეყვანა სპარსეთში, მაგრამ თეიმურაზ დაუხვდა წინ დიდის ჯარით დაამარცხა სპარსელები, წაართვა ღროშები რაც რამ ჰქონდათ, გაუგზავნა ოსმალის სულთანს და თან გაატანა ორი ათას ხუთასი სპარსელების თავი. ამის შემდგომს თეიმურაზმა დაითხოვა თავთავის ალღის ჯარები და თვთან მოვიდა მოსასვენებლათ ქართლში, ქალაქს სურამს. რა გამოვიდა რამდენიმე ჟამი, სპარსეთის შახი კელმეორედ მოუხდა საქართველოს, და უნდოდა ჩუმათ დასცემოდა, მარამ თეიმურაზმა შეიტყო ესა, შეერიბა კელმეორედ თავისი ჯარი, გამოორდა თავისს საშეფოს და სცხოვრებდა სულთანის საშადერის ქალაქებში. ახმეტის სიკუდილის შემდგომს, როდესაც ოსმალეთის ტახტზედ ავიდა იმისი

მემკვიდრე ოსმანი, მოისურვა ნახვა თეიმურაზისა; თეიმურაზი მივიდა კოსტატინებოლში, სადაც მიიღეს ჩინებულად. შემდგომს ოსმანმა დაითხოვა და დათხოვნის დროს აჩუქა მეოთხე ქალაქი ყარა (არდაგანი). როდესაც ამას უნებობდა რუსეთის მეფის საქართველოს მოციქული, ბოლოს დამატა, თუმცა ასე არის გარემოება თეიმურაზისაო. მაგრამ ახლა აღარ ელის სულთან ოსმანისაგან შემწეობასაო, მხოლოდ რუსეთის მეფეს მთარველობას მოელის და ურჩევნია მრთელის თავის ქონებით და ქვეყნებით დაემორჩილოს იმის ძლიერებასაო; ამასთანავე სთხოვა დახმარებოდა როგორც ჯარით, ისე ფულითა.

რაც რამ ეწერა თეიმურაზისაგან მიწერილს წიგნში, თუთან ისევე უნებო პირათაც მოციქულმა თეოდოსიმ. რუსეთის კემწიფემ ნაცვლად პასუხისა, უბძანა თავის სასახლის პირველპირს გრამატინს გადაეცა ყოველი ის, რაც რამ დაებარებინა სპარსეთის შახსა, რუსეთის მოციქულების ეორობინის და კუემინიკოვისათჳს. გრამატინმა ესეც უთხრა, რომ თეიმურაზ არ უნდა რწმუნებოდა ოსმალეთის სულთანს და უნდა სცოდნოდა თუ რა ღონისძიება უნდა მიეღო, რომ გამოეხსნა სპარსეთის კელითგან თავისი დედა და შვილები. რომ კარგათ დაერწმუნებინა საქართველოთგან გამოგზავნილი მოციქული, გრამატინმა უთხრა, რომ, რადგანაც სპარსეთის შახი ახლა დამეგობრებულია რუსეთის კემწიფესთანაო და ამას გარდა რუსეთმა თუთან ბევრი შეიჭირვა ლიტველების დაპოლიაკებისაგანა, ამისათჳს ვერ შეუძლიან შეეწიოს თეიმურაზს ვერცა ფულით და ვერცა ჯარითაო.

1635 წელს, თეიმურაზმა რუსეთში კიდევ გაგზავნა

მოციქული ბერძენთაგანი, მიტროპოლიტი მრთელის ივერი-
ისა, ქართლისა და კახეთისა ნიკიფორე. ის მივიდა თერგში
ოკტომბრის 23-სა 1635 წელს. ხალხი მოსკოვში როდესაც მი-
ესდა ის მაშინვე წარუდგინეს მეფეს, რომელსაც ამიართო წიგნი,
ბერძნულ ენაზედ, 17 სექტემბეს 1635 წელს დაწერილი. ამ
წიგნით თეიმურაზ სთხოვდა მფარველობასა, რუსეთს აძლევ-
და მრთელს ივერიას ქვეშევრდომად, მრთელს საქართველოს
ეკლესიებს, თავის ძვირფასის საუნჯეებით, საუკუნოთ, მეო-
რედ მოსვლამდინ. ამასთანავე დამატა, რომ ქართლი, სვი-
მეონ მეფის სიკედილის შემდგომ, სრულებით შეუერთდა
კახეთსა და ეკუთვნის თეიმურაზსა, თერგისა და ქართლს შუა
მხოლოდ ერთი მთა უძევს, შვიდი დღის სავალია თერგით-
გან, შუაში არაფის საბძანებელი არ არის და ეკუთვნის მხო-
ლოდ თეიმურაზსა; ამას გარდა ივერიითგან კოსტანტინეპო-
ლამდინ სამოცი დღის სავალია ისე, როგორც სპარსეთამ-
დინ, (?) სადაცა თეიმურაზს კაცები ჰყვანან საიდუმლოთ და
აცნობებენ რაც რამ მოხდება შახის სასახლეში საქართვე-
ლოს შესახებ.

თეიმურაზ არწმუნებდა, რომ თავის მეფობის დროს გა-
ნმავლობაში ქართველებს ამოეხოცათ ორმოც და შვიდი
ათასი სპარსელი. შახი სთხოვდა ცოლად თეიმურაზსა ქალს,
რომელიცა ჰყვანდა მხოლოდ ერთი, და იმამ-ყული-ხანის
ქალს აძლევდა თეიმურაზის შვილს ცოლათა; თეიმურაზმა
უარი უთხრა, რადგანაც ქრისტიანის ქალის გათხოვება მაჰ-
მადის სარწმუნოებისაზედ არსად არა თქმულიყო. შახი ამა-
ზე გულს მოვიდა, შეკრიბა დიდი ჯარი და უნდოდა თეი-
მურაზს გადმოეგდო ტახტიდან; მაგრამ თეიმურაზმა შეიტ-

ყო თუ არა, შაქრიბა ჯარი, შეუხდა განჯის ახლო მახლო მდებარე სოფლებს, მერე თუთან განჯაში, სრულებით ააოხრა მიწა, მოსრა და იქამდინ საქმე გაუჭირა, რომ მეტი ღონე აღარა ჰქონდა, უნდა დამორჩილებოდა თეიმურაზს დაუდ-ხანი. თეიმურაზ მაინც ამას არ დასჯერდა, სპარსელები რა გააქცია, მიჰყვა თანა, მოსრა ცამეტი ათასი სპარსელი და გამარჯვებული დაბრუნდა თავის სამეფოსაკენ. ამის შემდგომს დაუდ-ხანი ცხრა თვის შემდგომს წარუგზავნასულთანს. თეიმურაზ ძრიელი მეფე შეიქნებოდა და საშიში სპარსელებისა, თუ სამეგრე ლოს მთავარს დადიანს თავისი ქალი არ მიეთხოვებინა სპარსეთის შახის აბასისათვის. როდესაც ეს ორნი დამოყვრდნენ, მისცეს პირობა ერთმანერთს, რომ თეიმურაზ გადმოეგდოთ ტახტი თანა. როდესაც ნახა თეიმურაზმა, რომ ერთის მხრით სპარსეთის შახი აწუხებდა და მეორეს მხრით დადიანი, გაიქცა და დაიმალა მიუდგომელს მთებში. რადგანც აქმტრები ველარას დაკლებდნენ — მოშორდნენ. თეიმურაზ აგრეთვე მოიხსენებდა რუსეთის კემშიფესთან მიწერილ წიგნში, რომ ჰქონდა მონასტერი იერუსალიმს, წმ. გოლგოთის მთაზედ, სადაც იყვნენ თხუთმეტი ქართველი ბერი, ოსმალთაგან დასაცველად, რადგანც ხშირად აწუხებდნენ ხოლმე. თეიმურაზ ჩიოდა აგრეთვე ლეკებზედ, რომელნიც იყვნენ მოუსვენებელი მეზობლები და ყოველთვის ეძიებდნენ შემთხვევას, ივერიის გასაფუჭებლად. ლეკები იყვნენ აღრე საქართველოს მონებასა ქვეშე, იმათი დიდი კაცის-მკვლები ყოველთვის ამანათათა ჰყვანდათ და როდესაც სპარსელებმა საქართველო მოაოხრეს, მას აქეთ ლეკებიც უკუდგნენ. ამ მიზეზით სთხოვდა მეფე რომ გამოეგზავნა რუ-

სეთითგან ძრიელი ჯარი ქართველ ჯარების შესაწევნელად, რომ დაეჭირათ დალისტანი და იქაური მცხოვრებნი გადაეცით ქრისტიანებად. ამასგარდა ქვეშევრდომთა ჰყენან მთის ხალხნი, რომელთაცა ეწოდებათ ქისტები და ოსები, რომელნიცა იყვნენ ადრე ქრისტიანება და ახლა არც ოსმალოს სარწმუნოება უჭირაეთ, არც სპარსელებისა და არც ქრისტიანებისა — მტრებს ისე შეუცვლიათ და აურევიათ იმათი გონება. ეს ხალხი იქნება, რიცხვით ოთხმოცი ათასი.

თეიმურაზ სთხოვდა, ამ მთის ხალხისათვის ძალა დაეტანებინათ, მიეღოთ ქრისტიანებრივი სარწმუნოება, როგორც იმათი მამაპაპანი იყვნენ.

თეიმურაზ სთხოვდა, დაებრუნებინა ქართველები, რომელნიცა მაშინ რუსეთში იყვნენ, ამას გარდა მოციქული ნიკიფორე დაუყონებლივ და გამოეტანებინა რუსეთის მოციქულებიც, ამისათვის რომ ვრცლად აღეწერათ ივერიის მღებარეობა და მიეტათ შემდგომს რუსეთის მეფისათვის ანგარიში.

თეიმურაზმა ესეც დამატა, რომ იმისი შერი იყო, მიერთებინა რუსეთის კემწიფისათვის მდიდარი საჩუქრები, სხუათა შორის კარგი ცხენებიც, რომლის შზგავსი თვთან სპარსეთის მახსაც არა ჰყენდა, მაგრამ ვერ გაბედა რადგანც ემინოდა გზაზედ ან ლეეებს, ან ჩერქეზებს და ნოლაიებს არ წაერთმეიათ, რომლის მიზნით წიგნიც მიწერა ბერძნულ ენაზედ, და არა ქართულად.

25 აპრილს 1637 წელს, მიტროპოლიტი ნიკიფორე, თეიმურაზისაგან გაგზავნილი, გამოეთხოვა რუსეთის კემწიფეს და იმავე დროს თან გამოატანა მეფემ მოციქულათ

თავადი თეოდორე თეოდორიჩი ვოლკონსკი, არტემი ხვატოვი და მთარგმნელი ივანე ბოიარშჩინოვი, აგრეთვე ლეონტი ნიკიტინი და თედორე პოლიმკოვი; ორი მწერალი ივანე თეოდოროვი და ლევ ვასილევი; ორიც მონადირე თეოდორე ტობოლინი და ივანე კოპოლოვი.

ამას გარდა, მეფემ გამოგზავნა ივერიაში, ამავე ამაღში, ბერი იოსებ, მყოფი აღრე იპატის არქიმანდრიტად; კოსტრომის მონასტერის ორი ღვთაველი: ალექსი და გრიგოლ, ერთაც დიაკვანი არსენი. ეს მოციქულობა გამოვიდა მოსკოვიდგან 9 ივნისს.

წიგნში თეიმურაზთან მოწერალში, რომელიცა მოსცა მეფემ, თავადს თეოდორე ვოლკონსკის, ეწერა რომ რუსეთის ხელმწიფე, ყოველად უმოწყალებად მიიღებდა თავის საფარველს ქვეშე, ივერიის მეფეს თეიმურაზს, აღუთქვამდა დაეცვა მტრისაგან. ხოლო თავადს თეოდორე ვოლკონსკის და არტემ ხვატოვსაგზავნის იმ აზრით, რომ მოელაპარაკენ თეიმურაზს, თუ რა პირობებით უნდა მიიღოს ივერია, რუსეთის ქვეშევრდომელობა. ამ მოციქულებს აგრეთვე ჰქონდა ბრძანება. გაეჩხრიკათ კარგათ ივერია. რაც შეეხებოდა ეკლესიებს და ან წმ. ნაწილებს, სასულიერო წოდების მხრივ გამოგზავნილ მოციქულებს, ჰქონდათ მინდბილობა შეემოწმებინათ ყველა და ეცნობებინათ რუსეთის კემწიფისათვის ისე, როგორც დარაგება მიეცა რუსეთის პატრიარხს იოსებს, ან რაც პატრიარხს მოეწერა თეიმურაზისათვის. ამას გარდა, საქართველოს მიტროპოლიტის ნიკიფორეს შუადგომელობით გზავნიდა საქართველოში რამდენსამე ხატებს, გზავნიდა მხატვრებს სამხატვრო წამლებით, ოქროთი და ვერცხლით, ხატების

მოსაქელათ; გზენიდა მემინაეებს, რომ სადაც თანჯრები დამ-
ტრეულიყო, ის ცვლისიები გაეყვებინათ, გაემშენიერები-
ნათ. ამას გარდა უნდა აღეწერათ საქართველო, სად რა
ქალაქი იყო, სად რა მეფენი მეფობდნენ, ან რამდენი ეკ-
ლესიები იყო; უნდა ცნობაში მოეყვანათ: როდის იყო აღ-
შენებული შეეთა (ცხეთა), და გარემოება უფლის კვართი-
სა, რა წმინდათა ნაწიელები იყო საქართველოში. — რომე-
ლი ნაწილები იყო მოატაცებული მახისაგან და სხ. ნაბრძა-
ნები იყო აგრეთვე, დაწერილებით შეატყოთ ქართველების
სარწმუნოების ხასიეთები, წესები და ჩეგკონებინათ, რომ სა-
ბერძნეთის სარწმუნოებაზედ მღგარიყენენ მტკიცედ. —

ბუნების მეცნიერებთვან.

როგორც აპრილის ცისკრის ნომერში მოვილაპარაკეთ ჩუბნს მკითხველებთან, გამოცდილებით ცხადათა სჩანს, რომ ჩუბნს ჰაერში არის ორი რამ განსხვავებული გაზი; ერთი მგზნებარებასა შევლის და დამატათ. ჩუბნს სუნთქვასაცა და მეორე მგზნებარებას აქრობს და დამატათ, ცხოველსაც სიცოცხლეს ართმევს. სწაელამ აჩვენა კაცსა, თუ როგორ უნდა მიიღოს და მოიხმაროს ეს ორივე გაზი ცალცალკე და გაწმენდილად. რომელიცა ცეცხლის ნთებას ან მგზნებარებასა შევლის, იმას დაარქვა კაცმა, როგორც, თუ ახსოვთ მკითხველებს ადრეც გვითქვამს, -- მჟავგვარედი; რომელიც სიცოცხლეს აქრობს, იმას აზოტი. ეს ნექსი არის იმის სახელად მიღებული ყოველს ევროპიულს ენაზედ; ჰაერის ხუთს ზომაზედ (ესთჳათ რაც ხუთს ერთმანერთის ტოლს სტაქანში დაეტივა) მჟავგვარედი არის ერთი ზომა, ან ცოტა რომ ერთზედ მეტი, და აზოტი არის ოთხი ზომა ან ცოტა რამ ნაკლები.

ჩუბნს წამკითხველებს მოეახსენებთ შემდგომს გამოცდილებასაცა:

5, აფთიაქის მინა წყლით აავსეთ; ჩააწყეთ, შიგ რამდენიმე ახალი მწვანე ფოთოლი ნაორძისა ან მცენარისა რისამე და მინა ისე დააყენეთ, რომ ძარი ზევითა ჰქონდეს მოქცეული და მოხსნილი პირი ქვემოთ წყალში, თუნდათეფშზედ იყოს ეს წყალი დასხმული და მერე მზებედ გადგით ასე, რომ ექვსიოდ საათს მზის შუქი

პირდაპირ მწვანე ფოთლებს დაჰყურებდეს. ადვილათ შეე-
ტყობთ, რომ მინაში წყალი ცოტ-ცოტათ ქვევით დაიწვეს
და იმის მაგიერად გაჩნდება, წყალსა და მინის ძირს შუა, რაღაც
რამ უფერული ნივთიერება, ჰაერის მზგავსი. მინაჰლისინ
წყალშივე დგას მინა, პირს თითი დაუცოთ და ისე გად-
მოაბრუნოთ, რომ ახლა პირი ზეითა ჰქონდეს, მერე სპი-
ჩკას რომ ცეცხლი მოუყიდოთ და რომ აენთება გავა-
ქროთ ასე, რომ ბოლო ისევე წითლათა ჰქონდეს, ეს ცე-
ცხლიანი ბოლო თუ ამ მინაში ჩაეყაეით, სპიჩკა იმავე წამს
აენთება და როგორც უიმისოთ ეკიდება ხოლმე ცეცხლი
ახლა უფრო მეტად მოეკიდება. ახლა ეკითხოთ. რა გამო-
დის ამ გამოცდილებითგანა? აი რა. მწვანე ფოთელს პირ
და პირ მზე რომ დაჰყურებდა, მზეს იქიღამ გაზი გამოჰქონ-
და, ცეცხლს რომ აძლიერებს ის გაზი, მამ ეს გაზი მუა-
გვარედისა ყოფილა. თუ ათიოდე ფოთლიადამ იმდენი გა-
ზი გამოვა, რომ ჩუქნგან შესამცნევი იყოს, მამ იმ მილლი-
ონებிடამ რამდენიღა უნდა გამოვიდეს ჩუქნი მიწდრები და
ტყეები რომ მოცულნი არიან მწვანე ფოთლებითა?

თქუტუნც ხომ მოგაგონდებათ, რომ როდესაც მზე ბრწყინ-
ნულად, მამინ ტყეში უფრო გეყადეალება ქმენა, ეირემ
უმწვანო ადგილსა, გინდ ჩრთილოშიაც ვიყოთ. უმქავგვა-
რედოთ კაცი ერთს თუალს დახამზამებაზედ დაირჩობა,

უმინჯუო არ არის, მრთელს ეგროპაში რომ ისეთი სა-
ხელი დაურქმევიათ ამ გაზისსთვის, რომელიც მამინმე გვაბ-
ხილებს, რომ ეს ისეთი ნივთიერება არის, რომელიც მქავე
გემოს გამოსცემსო.

ა, შევასველოთ შიგნიდამ სტაქანი და ცოტა რამ წყალს

ჩაეასხათ; მერე ნატეხრით ერთი ბეწო გოგირდი ჩაეღვათ და აეანთოთ. თოგირდი იწვის და ალს თან ასდის რალაც სქელი, თეთრი მყრალი ომხივარი, ალი რომ ჩაქრება. სტაქანს ქალღლი დავაფაროთ და რამდენსამე წამს ისე გაუშვათ, ომხივარიც შიგვე ჩაქრება. აბა წყალი ენახოთ ახლა სტაქანში რომ არის და გემო ეიხილოთ, უწინ რომ გემო არა ჰქონდარა, ახლა სიმჟავე მისცემია: მამ ეტყობა გოგირდი რომ ჰაერზედ იწოდა, ჰაერში მჟავედი იპოვება, აქედან გაჩენილა სიმჟავე და წყალში გაჩენილა. კაცი რომ მოარხერხებდეს და ამ ნაირად ნამოენს სიმჟავესა რამდენსამე მჟავეგვარედს კიდევ მიუმატებდეს, გამოვიდოდა ძალიან საჭირო ბუნების მოწყობილებისათვისაც და საზოგადო კელოვნებისა და მომჭინეულებისათვისცა, სხუა ახალი სიმჟავე, რომელსაცა ჰქვია, სიმჟავე გოგირდეული. ჰსწავლით ეიცით გაკეთება ამ გოგირდეულის სიმჟავისა და ეს სიმჟავე არის, რომ სხუათა ნაწილთა შორის იპოვება ჩუტნს გაჯში, არჯასში, ან მწვანესა და ლურჯს შაბიამანში, სხუა და სხუა ნაირს ხამურში, ქალაქს გარშემო პატარა ტბებში რომ არის და ამ თოვლივით თეთრს მტვერში, მრავალს აქაურს მინდერებსა და გვალვაში ქშევებს რომ დაეფინება ხოლმე.

ბ. ჩუტნ რომ ახლა ცეცხლის გასაჩენს სპიჩკებსა ეხმარობთ. ეინ არ იცის, რომ ამ სპიჩკების შესაზავებლად იხმარება ერთი ნიეთიერება, რომელსაც ეწოდება ფოსფორი. ბნელში რომ სპიჩკა კედელს დაუსვათ, ნათელი ხაზი დარჩება და რალაც უსიამოვნო სუნი აედინება; ეს იმასა ნიშნავს, რომ ფოსფორი იწვის. აბა ავიდოთ რამდენიმე სპიჩ-

კა, ფერადი თავები მოვამტერიოთ, სტაქანში ჩაეაწყოთ, როგორც წელან გოგირდი ჩაედეთ — ისე, და ავანთოთ. სტაქანი აივსება ზრქელის თეთრის ოშხივართა, ეს ოშხივარი წყალში გაიხსნება, გაქრება და წყალს გაშავებს, თუ სპიჩა საკმაოდ ჩაეყარეთ. მამ ეტყობა, როდესაც ფოსფორი იწვის ჰაერზედ, და ჰაერს ხომ მჟავებარედი აქუს, მაშინ გამოდის ერთი კიდევ სხუა რალაც სიმჟავე, რომელსაც ეწოდება ფოსფორზედ-საქირო არის ბუნებაში სიმჟავე, თუ არა, აქედან დაეინახეთ რომ ეს სიმჟავე არის ერთი უმადგენელი ნაწილთაგანი, რომელიც იბოვება ადამიანისა და სხუა მრავლის ძელებში. ევროპიელებს რომ ხუნა და თესვა მიაჩნიათ უმეტეს ძლიერებად და ქუტყუნის სიმდიდრედ, მრავალს ფულსა ხარჯვენ ძულები ეყიდოთ და მიწა იმითი ევაპატიოთო, ამას ძელის ფქვილს ეძახიან, და თუ ძუალი საკმაოდ ვერ იშოვნეს, მაშინ ან შინვე ან სხუა ქვეყნებში სადმე ისეთს რასმეს ნიეთიერებას მოსძებნიან, რომ ფოსფორული სიმჟავე ჰქონდეს, და ხარჯს არა ზოგვენ. ოლონდცი ეს გამოსადეგი ნიეთი შინ შეეიტანოთ და ჩუტნს ნაფუხრებს მოეახმაროთო.

გ, ეიცით რომ ნახშირი ღვივდება ჰაერზედ; აქედან წარმოსდგება უფერული რალაც და თვალით უხილავი გაზი, მჟავებარედის გაზში მწუთანე ფოთლებითგან რომ გამოვიდეთ, ნახშირი ანთია თუ ზახსოვთ ნათელის ალითა. აქედან რომ გაზი გამოდის, წყალში იხსნება ეს გაზი და სასიამოვნო სიმჟავის გემოს აძლევს, კაცს მეუძლიან ეს გაზი ესე შეიწროვოს, ისე შეიმუხრუქოს, რომ წვეთულად აქციოს და რა რომ შემაიწროებელი ძალა გამოეცლება, წვეთიული

მწაფლად განქარებებს დაიწყებს და შეიძლება დანარჩენი წვეთი უღებაც გაჰყინოს კიდევცა. ამ გზსა ჰქვიან ნახშირის სიჟე ე.ეს ის არის შავანსის რომ აქაფებს ხოლმე, ლუღსა, პორტერსა, სოდასა და სხუა...ეს ის არის სასიმოვნო სიმჟავის გემოს რომ აძლევს ზოგიერთს აქაურს მჟავე წყლებსა: ჟამღრის წყალსა, ურაველისას, ბაიანდურისას, გლოლისას, კობისას, ნარძანისას და სხუა. ეს სიმჟავე წარმოდგება შეწმის წყამი ლობაში, მაქრის დულაში და სხუა აგრეთვე ჩუქნს ამოსუნთქეაში. რაკი ნახშირის სიმჟავე ამდენს სხუა და სხუა გვარს მრავალს შემთხვევაში წარმოდგება, მამ სიმართლე გვექნება ესტუთათ, რომ ბუნების მოწყობილობაში, დიდი საჭირო ყოფილა. ჰსწავლამ შეგვამცნეინა რომ მარმარილოს ქუა თეთრი მიწა და სხუა ყოველნარი ქუა, რომლისაგანაც კირი დაიწვის, ყოველგან და ყოველთვის ნახშირის სიმჟავეს იპყრობენ. მელისა ან თეთრის მიწის ნაქერზედ რომ ცხარე ძმარი აქაფდება და შიშინს დაიწყებს ხოლმე, ეს იმის მიზნია, რომ ძმარს გამოაქუს ნახშირის სიმჟავე პაწაწ-პაწაწინა ბურთებათა ან ქაფათა.

სტაქანში რომ ცოტაოდენი, პატარპატარა მელის ნაქერი ჩაწყობთ და იმდენი ცხარე ძმარი დასხათ, რომ დაჰფაროს და რამდენსამე ხანს უკან რაკი ქანთლისა და ბერცების დენა დასცხრება, სიფრთხილით რომ მაშინ ანთებული სამთელი ჩაუშვით, იმავე წუთს გაქრება. ამ გამოცდილებისაგან სჩანს, რომ ძმრის ძლიერებითგან მელითგან გამოყვანილმა ნახშირის სიმჟავემ ჰაერი რაც იყო სულ ამოსდენნა სტაქანიდამა და იმისი ადგილი თვთან დაიპყრა; მეორეც ესა, რომ ნახშირის სიმჟავე ნთებას აბრკოლებს, მაშასადამე ჩუქნს ქშენსაც. სა-

დაც ეს გაზი ბერი შეკრება, იქ კაცობა და პირუტყვიც ანაზღეულად ირჩობიან.

თუ ის სტაქანი საუმაოდ მაღალი არის, რომელშიაც ძმარ გადასხმული მელი გვეგულება, ერთი სხუა პატარა სტაქანი მოვიტანოთ კიდევ მიგ ამ პატარა სტაქანს ძირზედ წვრილი პატარა სანთელი დავაკრათ და ავანთოთ: მერე ავიღოთ ის მაღალი სტაქანი და ისე დავიჭიროთ, თითქო, იქიდგან პატარში სიბრთხილით გადავასხამდეთ რასმე. სანთელი პატარაში მამინეე გაკრება; აქედამა სჩანს რომ მაღალი სტაქანიდამა სწორეთ გადმოვასხით ნახშირის სიმჭავე; მამ ეს ნახშირის სიმჭავე ჰაერზედ უფრო მძიმე ყოფილა.

თუ რომ ეს ნახშირის სიმჭავე მომაკუდინებელი არის კაცობა და პირუტყვისაცა, მამ რადისათვის არის ბუნებაში ასე მრავალი? ბალახს და ხეებს რომ ლაპარაკი შესძლებიყოს, ისინი მოგვიგებდნენ ამისს პასუხსა და გვეტყოდნენ: „ბუნებაში რომ ნახშირის სიმჭავე არა ყოფილიყო, ჩუტნ ვერკ აღმოვცენდებოდით და ვერ ვიზრდებოდითო; მზე რომ მოგვადგება, იმის შემწეობით ჩუტნა ეხსნით სიმჭავესა, ნახშირი ჩუტნთვის ამოგვაკუტს და სიმჭავეს თქუტნ გაძლევთო; ეს არის მიზეზი, რომ სადაც ჩუტნ დავეფინებთ ქვეყნის პირზედა, სადაც ჩუტნ ვიშლებით და ვმწვანებთ, იქ თქუტნ უფრო ადვილად და თავისუფლად ჰქმენითო, სულს უფრო ადვილად და უფრო სიამოვნებით იზრუნებთო, ვინემ თქუტნს ქალაქებში, სადაც აგრეთის განუსჯელობით, კაფაეთ და აზრებთ ბალებსაო; რაც თქუტნთვის მომაკუდინებელია, ის უტუნ მიგვაკუტს, ჩვენ ვაკეთებთ, ჩუტნთვისა ეხმარობთ და

რაც გადარჩება, თქუპნის სიცოცხლისათვის აუცილებლად საჭირო არის, იმას თუპნ გაძლევთო.

მოდით და ახლა ნუ განიკვირებთ ყოვლის შემოკმედის სიბრძნესა!

დ, ამ სამ ნივთიერებას გარდა, გოგირდად, ფოსფორად და ნახშირად რომ დავასახელებთ, კიდევ არის სხუა მრავალი ნივთიერება, რომელიც მყავგვარედთან შეერთებული სხუა და სხუა სიმყავეებს წარმოგვიდგენენ. იმათგან უნამეტნავესად სასარგებლო ბუნებაში დაკაცობრივს მომჭირნებაში, არის ერთი სიმყავე ტალეზარი, ან კაჟეული. ტალი და კაჟი, ხომ მოგეხსენებათ: კუა არის ძალიან მაგარი, ხშირად ბროლის მზგაესი, რომელიც ჩუპნ მთებში ბევრგან იპოვება. ვინც სტეფან წმინდას ყოფილა, სადაც ყაზიბიგის სტანცია არის უეჟეელია ენახება რომ იქაურს ბიჭებს გასაყიდათ დააჟუსთ ხოლმე სწორეთ ბროლის მზგაესი ლამაზი ქეები ამ გვარობისა. მდინარეში და მდინარეს ნაპირებზედა თეთრი და მოყვითლო სილა არის ხოლმე დალკილი, ეს სილა. სწორეთ ის სიმყავე არის კაჟეული. კასპიის ზღვის პირას, აფშარენის ნახევარ კუნძულზედ არის მკტად მრავალი ეს სილა კურაში რაც უნდა ძლიერ ცეცხლი იყოს, ეს სიმყავე თავის თავად მაინც არ დადნება და თუ ერთერთი იმ ნივთიერებათაგანი ჩაუმატეთ რამე, კაცს რომ შეუძლიან ათას ნაირის მდელოს ნატრისაგან გამოილოს, მაშინკი დადნება ძლიერ ცეცხლში და გამოვა შინა, ბროლი და სხუა. ძვირათ იქნება ქეყანაზედ ისეთი მთის გვარობა, ისეთი ზურგი მთებისა, რომ კაჟი მრავლად არ იპოვებოდეს, -სჩანს ბუნების ოჯახობაში კაჟეულს სიმყავესაც დიდი მნიმენეულება ჰქონია რამე.

შევიცარმა დაუჭირა აქ ხელი, გაიყვანა გარეთ ეზოში, რაღაც წასჩურჩულა, ბებერმა დედაკაცმაც რაღაც ჩაუღლო ხელში, მერე მემობრუნდნენ ოთახშივე და უთხრა დაბალის ხმით:

— ჰა, წყნარა აღი!

— მე, შენი ქირიმე... წყნარა ავალ ღმერთს გეფიცები... ერთ მინუტს... წამოიღო ღელა ღელა სისწრაფით მოხუცმა დედაკაცმა და აიკუნცუნა შემოთვენ.

აგათ მყოფებს მაინც ცოტ-ცოტათი ემატებოდნენ ქვემოთ შესაფლან ოთახში. ზოგნი ერთნი გაიეღ-გამოილიდნენ, ბოლთასა კრამდენ, კელით ეჭირათ მტკივანი ალაგი და შეწუხებით უყურებდნენ სხვებსა. აქა იქ ლაპარაკობდნენ, ზოგნი თავის ავთამყოფობაზედ, ან ზოგნი შინაურ საქმეებზედ.

— შენი ქალი რაზედ ავთამყოფობს? ჰკითხავედა ერთი დედაკაცი მეორეს.

— ღმერთმა იცის, რაზედ. ასე მეუბნებიან, ვითომცხ თვალი სცემიაო. ერთს უბრალო საქმეზედ, გული გაღაუბრუნდება, დაბარბაცდება დაბარბაცდება და იქცევა.

— ჰო, ჰო, ეგ მე უცი. ეგ რა ჰაქიმის საქმია! ბევრი გაეგებათ მაგვარებისა ჰეჰემებს! ექიმები მაგას ვერ უშველიან. აი, ახლა მე გეტყვი შენ, ჩემის სნეულებისას, დილით უზმოზედ, ერთი ლუკმა პური რომ ჩავიღო დასანაყრელად, ყელში არ ჩადის, და თუ როგორმე მოვანერხებ ჩაყლაპა, დამადგება ყელზედ, ააპა, კუჭში აღარ მიდის, მინამ სეელს არას დაეყოლებ შემოდან. ერთი ესა მძველის ხოლმე.

— მეც ერთმა რუსის ლევრმა მირჩივა, ეუბნებოდა ერთ

თი ვილაცა ხელოვანი ავთმყოფი, თავისთან ახლოს მდგომს,--
 იყიდე პირველი ნახადი ქუჩის ოტკაო, ჩაყარე შიგ მავარი
 თამბაქოვო, რომ კარგა გაუქდესო, აილე და დალიეო. ისე-
 ცა ექენ სულ დავლიეო.

— მერე!

— მერე და, დალიეო იყო და, თვალები ისე ამიკრულ-
 და, მერე დამიბნელდა, რომ ქვეყნიერების სინათლეს ველარა
 ვხედავდი. ისე გამშოლტა, ისე გამშოლტა,--ეთქვი ეს
 ეს არს, სული ამომძერა მეთქი. სამი დღე უგონოთ ვიდევი.

— არა, ანობოზენ, სკაპიდარი იმ დროს ძალიან შეველი-
 სო. მეც გამოცდილი კაცებისგან გამიგონია. არ ვიცი მარ-
 თალია, თუ არა.

— ეგ მეც გავიგე. იმ დღეს ერთი კაცი ლაპარაკობდა,
 შენ რა გგონია, იმისთანა გამოცდილმა კაცებმა უფრო ბე-
 ვრი იციან ჰექიზხედ,--ექიმი წამალს მოგცემს, ის არ და-
 გრდევს მოკვდები, თუ დარჩები.

— ეგ ხომ იმათათჳს არაუფერია.

ამ დროს კორრიდორში გამოიარა ფერშალმა, რომელსაც
 ყურის ძირში კალამი გარკობილი ჰქონდა, ხელში რაპორ-
 ტი ეჭირა და გაალონ მეორე ოთახის კარები. იმას უყან
 მიჰყვა საავთ მყოფოს სახლის ზედა ზედამხედავი ბებერი
 დედაკაცი, ხელში პირსახოცი ეჭირა. ეს დედაკაცი დაღვა
 მეორეს ოთახის კარებთან.

— ჩქარა მიგვიღებენ თუ არა? ჰკითხა მდნენ იმ დედაკაცს
 ავთმყოფები, რომელნიცა მიაწყდნენ კარებს.

— მაშინ, როდესაც მოვა ჰექიმი,--უპასუხა დედაკაცმა ამ-
 პარტაენულის ხმით და გაისწორა თავზედ ჩუფჩივი.

— როდის მოვა ჰექამი?

— როდესაც მოვა, მაშინ თუთან თქუტსნუ ლაინ-
ხეთ.

შოვიდა საავათმეოფოს მოსამსახურე სტოროჟი და ისიც
შესაველ კარებთან დადგა.

— უნტრაფიცერ! უნტრაფიცერ! შიადგა მას ერთი
დედაკაცი, მკვდრებს აქა სწლამენ ხოლმე?

— სწორეთ აქა.

—— ოხ! დიდება შენთვის ღმერთო! დედაკაცმა სთქვა გან-
კვირებით და პირს ჯვარი გადაიწერა.

—— ბანკაში რომ გველები აწყევია, ისიც აქ არის?

—— სწორეთ, ისიც აქ არის. დაიკარგენით აქედან! რას-
აწყედებით აგრე კარებს?

—— ახლავე ჩემო მტრედო. მარტო ერთი სიტყვა კიდევ
უნდა გკითხო. მართლა თქუტსნს ბოლნიცაში ავთმეოფებს
კაცის კონის ჰაბებს აყლაწებენ?

—— დაიკარგეთ მეთქი აქედან! კარებს ნუ აწყედებით. ჰექამი
მოზბანდება. დაიკარგენით აქედან!

კორრიდორის თავში გამოჩნდა ჰექამი, რომელსაცა ფრა-
კინ ეცო. ის მოდიოდა ძრიელ მალე, მიწაზედ იყურებოდა
და ცალი ხელი ჯიბეში ედო. ავთმეოფები უცებ გაჩუმ-
დნენ, გზა დაუგდეს, მოკრძალებით უშეჰყურებდნენ ჰექამსა
და მეუშვეს მეორეს ოთახში, რომლის კარები, შევიდა თუ
არა, მოხურეს.

იმ ოთახში სტოლთან იჯდა ფერშალი და ვალამსა სკრი-
და. წინ ედო დავთარი ავთმეოფების ჩასაწერი. ოთახის
შუამი იდგა ორი დიდი კრესლა, შირშის უკან იდგა კუთ-

ხეში კრაოტი. ჰეკიმი შევიდა თუ არა ოთახში, დაჯდა ერთს კრესლაზედ...

---რაო, სვმონ ივანიჩი არ აბძანებულან ჯერ? ჰკითხა ჰეკიმმა ფერშალს.

---არა, ჯერ არ აბძანებულან. აგუფე შიონისზე რუცისზე ჰეკიმი გაიხშორა კრესლაზედ, მერე ცოტა გაჩუმების შემდგომს ჰკითხა კიდეც.

---აათმყოფები ბერნი არიან? --ჩვიდმეტა სული გახლავთ.

---ჰმ: ხუმრობაა, როდის აიღებენ ამდენ ტანტალისაგან ხელსა? ეი, სტაროჟი კუზნეცოვი ეინა ხართ შანდა?

---რას მიბძანებთ, თქუქნო კეთილშობალებავ?

---შემოუშვი, მაგრამ თითო თითოთა... სტაროჟი და ზედა მხელადი დედაკაცი დადგნენ გარეთგან კარებს აქეთ იქით. აათმყოფები ჯგუფათ აწიებოდნენ კარებს, ყველას ის უნდოდა პირველათ თითონ შესულიყო, სტაროჟი ყვიროდა. წყნარად ნუ მაწივებით საით მიიწიე შე ემმაკის ჯინში, ფელშარს და ჰეკიმს ეს ხმაურობა შიგნით ესმოდათ.

---რა ანბავია შანდა? გაჯაერებით დაიყვირა ჰეკიმმა და მიწაბლოვდა კარებს.

ამ დროს კარები დიდის გაჭირვებით და ძალდატანებით გაიღო, გამოჩნდნენ ათათა მყოფების შემინებული პირის-სახეები. ყველაზედ წინ მოიწიედა ჩინოენიკი, რომელსაც ცალი გვერდი კერისყოფით დაედწია ხალხისგან, და ცალი გვერდი ისევე ჯგუფაში ჰქონდა შეიწროებული ის სასო წარკვეთილებით იქნედა ცალხელს, გაწითლებული

დაქანსული და გაოფლიანებული, საქმე რომ გაქონდა, სტაროემა მუხლის თაეები მიყდრო შიგ მუცელში ერთს აფთმყოფს, ამით როგორც იყო დააწეენა ხალხს უყან და შემოაუშვა ჩინოენიკი.

---რაო, რა ანბაეია? გაგიქდით თუ? შეყეირა ჩინოენიკს ჰეეიმმა.

---მე არ გახლაეართ ხომ... მომიტეეთ... მაწეებოდენ... თაესა მართლულობდა ჩინოენიკი, და თანა ქეანებდა დალა-

ლულობისაგან, მუხის იკნეობის მით, ასევე შემ. ესა. მიწის აფთმყოფს. ჰეეიმმა შეეკრა შუბლი და ჰეითხა:

---ჰო, რაო? რა ანბაეია? მაჩენე, რა გტეეია? --- გვერდი, თეტენი ჰეირიმე.

---დიდი ხანი? --- დიდი ხანი გახლაეთ.

---როგორ დიდი ხანი? აბა, ტანს გაიხადე! ჩინოენიკმა დაიწყო ტანთ ხდა. გაყეითლებული და გალუ-

რჯეებული სახე იმისი, გაწითლებული ამ ერთის წამის წინათ ხალხის მოწოლისა და დალაღლებისაგან, უფრო გა-

უყეითლდა. --- მიბძანებთ, ეილეტეც გაეიხადო? ჰეითხა იმან.

---სულ გაიხადეთ. --- ფუფაეიკა?

---გეუბნებთან, სულა, --- რა ენაზედ უნდა გელაპარაკენ. მინამ ჩინენიკი ტამთ გაიხდიდა, ჰეეიმი ბოლთასა ჰკრამ-

და ოთახში, ილ'იჯებოდა სახით, თითქოს რალაზედაც წყრე-

ბოღ და ბუტბუტებდა. --- ჩქარა გაიხდი თუ არა? გარეთ თეეესმეტი სული

---ოც და თორმეტისა, თქენი ქირიმე.

---რა საქმეში ხართ?

---სამსახურში გახლავართ.

---ჰმ!

ჰეკიმი სინჯავდა აეთმოფოს თავიდან ფეხებამდინ, თით-
ქო საზიზლათ მიაჩნიაო.

---თქუტს უნდა იხმაროთ სუბუქი, ნოყიერი საქმელი და
კარგი თავი ღეინო სადილზედ.

---ღიახ თქუტსნი ქირიმეთ.

---საქიროა წმიდა ჰერი, თბილი და მშრალი ოთახი, მეტი
მოძრაობა. გიყვართ ყურძენი?

---მიყვარს. მაგრამ ..გაებედავ მოგახსენოთ....რადგანც ახ-
ლა იმდენს ჯამაგირს ვერ ვიღებ....

---ჰო, მამ ეგ სხვა არის. აგრე შეტყობით რალა. ეი!
ენა ხარ, მანდ, კუზნეცოვი მომიტა პირსახოცი.

ჰეკიმი შეიწმინდა ხელი და ისე უთხრა ფერშალს, რომ
თავი არც კი მოუბრუნებია, წამლის სახელი ლათინურად.

ფერშალმა რეცეპტი დაწერა.

---აი, ეს წამალი სეი, ორ საათში ერთი სტოლის
კოფში.

---საქმლისას რას მიბძანებთ?

---სუ ყველა შეიძლება სკამოთ, სუ ყველა. აბა ახლა
სხვა შემოიყვანეთ.

რამწავეს გააღეს თუ არა კარები, უცებ შემოვარდნენ
ძალის ძალათ, ხალხით ჭდევითგან თავდაღწეულები ხუთი
კაცი. მაგრამ სტოროჟმა და ზედამხედველმა დედაკაცმა გა-
ყარეს ცემით სულერთიან და შემოუშვეს მხოლოდ ორნი:

კოლ-ქმარნი. ამისათვის რომ კოლი ყვიროდა:

— ბატონო ჰეკიმო! მოწყალება მოიღეთ! უბრძანეთ მეც შემომიშონ, კოლი გახლავარ მაგისი. მაგას ლაპარაკი არ შეუძლიან, თუ მაგის მაგიერ მე არ ვილაპარაკე.

— კუზნეცოვ, შემოუშვი, უბრძანა ჰეკიმმა.

— მამიტევით, ბატონო ჰეკიმო, წამოროშა კოლმა, რომ უზღველათ შემოვიჭერი აქა. მე ეს ჩემი ქმარი ყველა ჰეკიმთანა მყვანდა, ყველამა ნახეს, ყველამ გასინჯეს. რადგანც ბევრი ქება გამიგია თქუტუნზედ, ამისათვის იმედი მაქვს, რომ უშველით.

— ჰო და, რა ანბავია? რით არის ავით? დაბძანდით თქუტუნი ჭირიმეთ.

— გმადლობ ბატონო ჰეკიმო. უნდა გითხრა, რომ ჩემი ქმარი მსახურებდა სამხედრო ნაწილში.

— დიახ.

— ახლა ატსტავკაში გამოვიდა. უნდა გამოტეხით გითხრა, რომ მე ეს ძრიელ არა მსურდა.

— ნება მიბოძეთ გკითხოთ, ბატონო, რით არის ავით თქუტუნი ქმარი?

— მე მაგას რიგრიგით გიანბობთ.

— არა, თქუტუნ ნუ შესწუხდებით. ჩუტუნ უკეთ გაესინჯავთ მაგას.

— ლაპარაკი რომ არ შეუძლიან. ენის მეტყველება დაკარგული აქვს.

— ავთამყოფი იქნება კრესლაზედ, სამხედრო შინელები გახვეული, შარფ მოხვეული და უპროთ უყურებდა ხან ჰეკიმს, ხან თავის კოლსა.

---აბა, აღეკით, გაიარეთ წყნარა.

აეთმყოფმა აიწია და გადადგა რამდენიმე ბიჯი. ცალფეხს იკოკლებდა. ჰეკიმმა უყურა და სთქვა.

—საკმაოა. მიჩვენეთ ენა. ჰმ! ტანში როგორ არის?

—ტანში, ბატონო ჰეკიმო, ძრიელ კარგათ არის.

—მაღა აქუს?

—მაღაზედ ნულარას მეტყევით: ისე სჭამს, ისე სჭამს რომ თითქმის ყურებაც საშინელებაა. ბევრჯელ უყურებ ხოლმე და ეფიქრობ, თუ იმდენი საითკენ მიდის.

ჰეკიმმა შეხედა აეთმყოფს, აეთმყოფმა ჰეკიმსა. სწეული კმაყოფილებით ილიმებდა, თითქო ანბობს თავის გონებაშიაო. „რაო, ჩემო ძმავ ჰეკიმო, მამ როგორ გეგონა,--გეგონა უჭმელი ვიყავ, ჰეკიმი შეფიქრიანდა და ჰკითხა:

—რა გნებავთ ახლა ბატონო?

—მე მსურს, იყოლიოთ თქვენს საეთმყოფოში.

—ეგ არ შეიძლება.

---რატომაო?

---ამისათვისაო, რომ ეგ სწეულება, სასიამოვნო არ არის.

---ახ, რას ანბობთ? მანდ რალა სასიამოვნო რამ გეჭირება. უნდა უყუროთ რაებს სჩადის, და მაშინ გარწმუნებ აღარ მოიშორებთ.

---რაებს სჩადის?

აეთმყოფის ცოლმა რალაც უჩურჩულა, რომელსაც ჩტენ აქ ვერ აღეწერთ. სწეული კი, ილიმებდა.

---ახლა მიბრძანდით შინა ბატონო და, ზედალ მე თვთანა გნახეთ.

თქვენნი აღრესი მიბრძანეთ. ბასოვ? მიბრუნდა ფერმადს,

დაწერე ადრესი. ახლა სხვა შემოაწმეო.

ფერმაღმა დაიწყო ადრესის წერა. ამდროს შემოვიდა ოთახში დედაკაცი, შავის თავსმოსახვევით; მარხულის სახით, და გამოაცხადა, რომ გული სტოიდა, მაგრამ ფეხზედ აღმოუჩნდა დაქრილობა, და როდესაც თავ-მოსახვევეც მოახდევინეს, თავიც გატეხილი ჰქონდა.

— რა საქმათა სცხოვრობ? ჰკითხა ჰექიმი.

— რა საქმით უნდა ვიცხოვრო, ჩემი საქმე ღმერთის საშესახური და ლოცვა მარის. მშვიდობიანათ მიუგო დედაკაცმა.

— დაქრილობა რათა გაქუს?

— სერგი სასწაულმოქმედის საყდარში გიანელი სალოცავათ, გზაზედ წაფიქცი და ფეხი იმისათვისა მტკივა.

— აბა ყელი მაჩენე! იქნება ყელი გაგციებია.

— გაცვიფდი დიახ. უნდა სწორე მოგახსენო, ცივი კვასი დაელიე და იმისგან გამიციედა.

— თავზედ რაღათა გაქუს კრილობა!

— ფიქრისაგან.

— ფიქრისაგან! აი, აი, ეი კუმნეცოვ, სხვა შემოაწმეო. სხვა რომ შემოიყვანეს, ეს სხვა აღმოჩნდა, მწვანე კაბიანი მთავარი, მაღალ მაღალი, წითელ წვერა და ბოხი ხმის მქონე, რომელმაცა რომ შემოვიდა ისეთის ბოხის ხმით შემოსახა, რომ ოთახმა თითქმის ზანზარი დაიწყო:

— დილაშვიდობისა!

— რას გვიბძანებთ? ჰკითხა ჰექიმი.

მთავარმა მარდათ გაისწორა თმები. კელი ჩამოისო წვერზედ და მაღლის ხმით გაიხარხარა.

---აი რა, სთქვა იმან სიცილით, — გულზედ რალაცა და-
მაწვა უნდა გაგიტყდეს: რომ წამლობისა არა ეიცირა, ისე
მეჯაერება, მაგრამ რა გაეწყობა.

---გაციებულხათ?

---დიახ; აფიცრებთან, ცოტათი გავცივდი.

და მთაყარმა კიდევ გაიხარხარა.

---იციტ რა, არ შეიძლება. ქორწილები არის, ყველია-
რი დღეები მოახლოვდა. გაციებას რა დიდი საქმე უნდა.

---ფეხები ხომ არ დაისველეთ?

— არა, — ჯერ ყელი დავისველე, მერე, ფეხებიც. ხაი ხაი ხაი

— მესმის. სთქვა ჰეჰიმმა.

— თვთან თქტეს იფიქრეთ. მთხოვენ, უარი როგორ უთ-
ხრა. ჩუტნი აფიცრები ხომ იცა, მზიარული ხალხია; ჩუტნც
ყოველთვის იმათს კამპანიში ვართ უიმისოთ რომ არ
შეიძლება.

— რასაკერვლია. გულზედ შპანკვი დაიკარით.

— ჰო, არა, არ მუყვარს გასერა; სამინლათ მეჯაერება.
შე იმასთანა რომ რუსული წამალი, იციტ ხომ, ისეთი
რომ მაგარი.

— ან მაზი წაისვით და ოფლი მოიღინეთ.

— ჰო, ჰო, აი ეგ კი, ჰო, ეგ ძრიელ კარგი იქნება, მაგი-
სათვს ძრიელ გმადლობ. მეც უნდა გითხრა, რომ მაგასა
ფეიქროგლი, მაზი რომ წამესო, ხა, ხა, ხა! მაშ მაგის მეტი
ხომ საჭირო არა არისრა.

— არაფერი.

— აი, ეგ ძრიელ კარგი. მაშ მშვიდობით ბრძანდებოდეთ.
გთხოვ დღეის იქით მიცნობდეთ.

— მშვიდობით.

მთაერის შემდგომ შემოვიდა მუჟიკი, რომელიც სიფრთხალით ფეხებს ადგამდა პარკეტის პოლსა, თავი დაუყრდა და დღა შუა ოთახში.

— შენ რაღა?

— თქუთან ვიახელით.

— შენ რაღა გტკივა?

— წელი გტკივა.

— რისათვის გტკივა წელი?

— რა მოგახსენო.

— საპალნისაგან იქნება?

— დიახ, სწორეთ საპალნისაგან.

— აგიწევია უთუოთ მძივე რამ?

— სწორე ავრე გახლავთ.

— აბა, დაიუზზე! ეგრე. მუცელი გტკივა?

— არა, არც თუ გტკივა, — ისე, თითქო, რაღაცა ხრიალებსო შიგ.

— ჰმ! შპანცი უნდა დადგრა.

— მესმის. აი კიდეე... ხელი წაეხდინე, თიქო ლპებო.

— მაჩვენე!

მუჟიკმა შეიხსნა ჩერები და აჩვენა თითონ თითზე ასჩენოდა ანუონ ცეცხლი. ჰეჟიმმა გაიქნია თავი და დაუსტენინა.

— ეგ როგორ დაგმართია!

— ღმერთმა ნუ იცის, თქუტანი კირიმე. ჩუტნი სოფლის მუჟიკი შეხბეროვი და მე ვხუძრობდით, წაეიქეცი შენი კირიმე და ხელი მიწას დაეყარე.

— დიდი ხანია?

— აგრე მესამე კვირა გახლავთ.

— აგრე ჩემო ძმაო, თითს გამოეთხოვე. — უნდა მოიკრას.

— მესმის.

— მინამ წადი აქედან.

უკუი გავიდა. შემოვიდა ახალ გაზდა ქალი, ლამაზის

აა, მოწყენილი

— რა გნებაეთ? ჰკითხა ჰეკიმმა ალერსით.

— აეთ გახლავართ.

— რა გტყვი?

ქალი მორცხობდა.

— როგორ მოგახსენოთ... სულ ვტირი.

— რაზედა ტირით?

— მეც არ ვიცი, რაზედ? მე ვგრძობ, რომ ჩქარა უნ-

მოკვდე.

და ქალმა დაიწყო ტირილი.

— რისთვისა ფიქრობთ, რომ მოკვდებით?

— მე ვიცი მოკვდები. სიზმრებსაც იმისთანას ვხედავ,

ქო ვილაც მეჭიდებაო.

— ჰმი, მიბოძებთ თქუენი ხელი? ჰმი გასათხოვარი ხართ,

გათხოვილი?

— იჰ, არა.

— მაშ?

— ქერიფი გახლავართ.

— მაშ, მადა გაქუსთ?

— არა.

— მაშ, თქუენი გარემოება როგორია?

— არაფერი.

— როგორ არა ფერი? არა ფერი გაქუსთ?

— ოჰ, რას მიბძანებთ... არაფერი.

— ნება მიბოძეთ... მაგრამ, ან საჭიროა, მე თვთან დაგხედეთ სახლში,

— ოჰ, უმორჩილესად გთხოვ, დიდი მადლობელი გახლდებით.

— უთუოთ, უთუოთ, ბასოვე! დაწერე ადრესი! ნახვამდინ. უთხრა ჰეკიმმა და ალერსით დაუკრა თავი.

ამ კალის შემდგომს შემოიყვანეს: კიდევ ხუთიოდ, ექსიოდ კაცი, ბოლოს ჰეკიმმა დაამოქანარა, გარდაესვენა კრესლაზედ და უბძანა სტოროქს:

— აღარავინ შემოუშო. მამაბებრეს, უთხარი ხელ მოვიდნენ.

ამის შემდგომს, რა უნდოდა გასულიყო და წასულიყო თავისთვის, შემოვარდა უცებ კაცი, მოუპარსავეის წვერითა სარიელა სერთუკით, ზედ ქამარ შემორტყმული და სწრაფად მიიჭრა ჰეკიმთან.

— რა გინდა შენ? გაჯაგრებით ჰკითხა ჰეკიმმა.

— თქუქსნო მალალკეთილშობილებავ, თქუქსნ სადღეგრძელოთ, წერილშვლი გახლავარ! მი შეველეთ! ძალიან ავათ ვარ!

— რა ანბავია?

— თავი მტკივა. მრთელი ტანი დაჩქქვილი მაქუს! გულიცა მტკივა, ფეხებიც. ტანში მამტერევეს, თვალთაც კარგათ ვერა ვხედავ.

— გაციებულხარ?

— არა. თქუქსნო მალალკეთილშობილებავ.

— შენ ვინა ხარ?

— ეულიყოვის მოსამსახურე გახლავარ.

— მიჩვენე ენა. აბა ერთი შემშაორთქლე პირში. რას ამბობ, შენ მთერალი ხარ, — მთერალი ხარ შე პირუტყო!

— არაოდეს თქუტსნო მალალკეთილშობილებაე.

— რაებს ამბობ? ვის ატყუებ? განა მე არ მესმის? რის-
კის მოხველი აქა?

— მსურს მე, რომ აქ დაეწვე სააეთმყოფოში.

— დაიკარგე აქედან! ახლავე დაიკარგე!

— ნება მამეცი მოგახსენო.

— აბა!

— მე მთერალი არა ვარ. ეს კი შართალია, მძმარავს ხო-
მე, — ღღეს წამამძმარა, ამისათვის ცოტა დავლიე. ძრიელ
ცოტა. ისიც იმისათვის რომ ეგება შეეთბე მეთქი. მაგრამ
მთერალი კი არა ვარ.

— ახლავე მე შენ პოლიციამი გაგზავნი სითბოსათვის.
შინ შეიტყობ შენ, რაც არის სითბო.

— ეგ როგორც თქუტსნი ნება იყოს, მაგრამ ეს კი ვიცი,
რომ არა ვარ....

— ეი, კუზნეცოე! გააგდე აქედან!

— თქუტსნო მალალკეთილშობილებაე, ნება მიბოძეთ მოგა-
ყენოთ! მთერალი რომ ეყოფილვიყავი, თქუტსნ არ შეგა-
უხებდით, მე თქუტსნ მოგახსენებთ, რომ ძრიელ ავთ გახ-
ლავარ....

— რაღას უყურებ ემანდ, კუზნეცოე? გააგდე აქედან! გაი-
ყენე! — ყვიროდა გაცხარებული და გულზედ მოსული
ქიმი.

— შენ ვინა ხარ?

— ეულიკოვის მოსამსახურე გახლავარ.

— მიჩვენე ენა. აბა ერთი შემთავრთქლე პირში. რას ამბობ, შენ მთვრალი ხარ, — მთვრალი ხარ შე პირუტყო!

— არაოდეს თქუტნო მალალკეთილშობილებაე.

— რაებს ამბობ? ვის ატყუებ? განა მე არ მესმის? რის-
თვის მოხველი აქა?

— მსურს მე, რომ აქ დაეწეე საეათმყოფოში.

— დაიკარგე აქედან! ახლავე დაიკარგე!

— ნება მამეცი მოგახსენო.

— აბა!

— მე მთვრალი არა ვარ. ეს კი შართალია, მძმარავს ხო-
ლმე, — დღეს წამამძმარა, ამისათვის ცოტა დელიე. ძრიელ
ცოტა. ისიც იმისათვის რომ ეგება შეეთბე მეთქი. მაგრამ
მთვრალი კი არა ვარ.

— ახლავე მე შენ პოლიციამი გაგზავნი სითბოსათვის.
მაშინ შეიტყობ შენ, რაც არის სითბო.

— ეგ როგორც თქუტნი ნება იყოს, მაგრამ ეს კი ეცი,
რომ არა ვარ....

— ეი, კუზნეცოვ! გააგღე აქედან!

— თქუტნო მალალკეთილშობილებაე, ნება მიბოძეთ მოგა-
ხსენოთ! მთვრალი რომ ეყოფილიეყავი, თქუტნ არ შეგა-
წუხებდით, მე თქუტნ მოგახსენებთ, რომ ძრიელ აეთ გახ-
ლავარ....

— რალას უყურებ ემანდ, კუზნეცოვ? გააგღე აქედან! გაი-
ყვანე! — ყვიროდა გაცხარებული და გულზედ მოსული
ჰქემი.

—მაიცა უნტერ აფიცარ! ოჰ, როგორი კაცი ყოფილხარ! ეუბნებოდა და უძლიანდებოდა ავით-მყოფი.

—გააგდე აქედან? დაარგე!

—თქვენო ბრწყინვალეებავ! თუ მე არ გებრალები, ჩემი ცოლშული გებრალებოდეთ.—რომ დაიწყო ლაპარაკი ავით-მყოფმა, სტაცეს ხელი სტოროჟმა და ზედა მხედველმა დედაკაცმა და გაათრიეს გარეთ.

—რა პირუტყეები არიან ჰა?—ანზობდა ჰეჩიმი და თან გაჯავრებული გაიელ-გამოიელიდა ოთახში.—აბა, მოდი და ამას იქით, კიდევ შემოუშვი ნათრეე-ნუთრეეი ხალხი აქა.

—პირველი მიზეზი ის განლაეთ, რომ ხალხი გარყენილია, შიში არავისი აქუსთ,—სთქუა ფერშალმა დიდგულათ თითქო ერთი დიდი სამეცნიერო რამა სთქეაო, და თან კალამს დაუწყო წმენდა თავის სერთუკის კალთითა.

ამ სცენის შემდგომს, სხვა ფერშალი, აუელ-ჩამოუელიდა ავითმყოფებს, რომელნიცა იწუნენ საავითმყოფო ზალაში, და ურიგებდა წამლებს. მივიდოდა ხოლმე ყველას კრაოტთან, დახედავდა ზედ წარწერას (*) და უდგამდა წინ პატარა სტო-

(*) ყველა ავითმყოფს კანკატის თაგთან ამართულ ვახსუდ, რა-მეღუქდაც ფიცარია მიკრული. აწერია: აძა და ამ სხეულებით არის ავა-თაო.

ლხედ შუშით წამალსა, ან ჰაბებსა და მაზსა.

— მე მაგ საძაგელს წამალს აღარ დაეღევე. ანბობდა ერთი ავთაყოფი, — მაგ წამალზედ უფრო ცუდათა ვსდები, თორემ უკეთობას კი ვერ ვატყობ.

— მე რა მენაღვლება? თუთნდა დალიე, თუნდა, ნუ. ჩემი ეს არის: წამალი მოგიტანო და შუშით კრაოტის წინ სტოლზედ დაგიდგა. თუ გითხონ, უთხარი დაელიეთქო.

— კარგი.

— მე წამალი? მეც მომიტანე და. — ეუბნებოდა სხვა ავთაყოფი ფერშალსა.

— დღეს შენ წამალი ვერ მოგივა. ნუგეშინიან, ხელამდინ არ მოკედები.

— ეგ მართალია, მაგრამ: პირი გამიხმა.

— მოითმინე, ძმობილო, მოითმინე. ეი, თქუენ! კამანდაე! — მიუახლოვდა და უთხრა ერთს მძინარა სალდათსა. რაო, ჰაბები სულ ჩაყლაპე?

— სულ ჩაყლაპე, უპასუხა სალდათმა და გავხვია საბანში.

— ხედაეთ, გავხვია საბანში და პასუხსაც არ კადრულობს მამცეს, სთქუა ფერშალმა, — ჰა, კიდევ ჰამები.

— მამეცი.

— არა, რას აძლევ ტყვილათ ჰაბებსა? ეუბნებოდა ახლო მყოფი მწობელი სალდათი ფერშალს, — რაც ჰაბები მიგიცია, არც ერთი არ ჩაუყლაპავს, დასაფურხებელ ყუთის ქვიბაში ჰვლამს. განგებ არა სვამს წამალსა, რა არც ეგება ცხერი ჩამომვარდეს, რომ ხამსახურითგან გამომაგდონ და ჩემს სამშობლო ქვეყანაში წავიდეთ.

სცენა წარმოადგენს გრძელს და ფართოს ზალასა; ფანჯრები ნახევრამდინ მწვანე წამლით შეღებილი აქუს, ორ მწკრივით კრაოტები ღვას, რომელზედაცა ზოგნი ავათმყოფები წვანან, და ზოგნი ჩამომსხდარნი არიან, ზოგნი კიდევ დადიან. ყველას სუფთა ჩულკები აცვიათ და ფაქიზი ყალფახები ხურამთ თავზედა; კრაოტებზედ გარდაფარებულია წმინდა ტილოების ზერწრები. პოლი არის ლაქა წასმული. ზედა-მხედველიდევაკაცი მალმალე შედის კარრიდორიდან, ჩაუვლის კრაოტებს, წეჭედ არის თუ არა ყველაფერი; ზოგს ავათმყოფს საბანსუსწორებს, ზოგან მტკერსა სწმენდს.

— ნუ ჰყრიხართ აგრე კრაოტზედ! სულ თქუენ უნდა გდიოთ ადამიანმა. ბალიმები სულ ჩაგიჭყლეტიათ. რამდენი უნდა იაროთ და ახდინოთ პოლი. რა შერცხვენაა ესა! საცაა ღენერალი მობძანდება და ესენი კი დაეთრევიან.

— ხმა გაიკმინდე ერთი მამაგიცხონდა, — ანობს ერთი ავათმყოფი.

— როგორ ხმა გაიკმინდო. მოიცა სმოტრიტელს ვეტყვი. ის მოგივათ თქუენ ოინსა.

— ძალიან საჭიროა შენი სმოტრიტელი!

— სმოტრიტლისა არ გვმინიან, წაეალ ორდინატორთან გიჩივლებ.

— მობძანდება! მობძანდება! ისმის ხმა კორრიდორიდან. ავათმყოფები ისწორებენ ყალფახებს, და ყველანი თავ თავის კრაოტთან დგებიან; რომელნიც დასუსტებულები არიან, საბნებს ისწორებენ. მომეღელი დედაკაცი ღვას კარებთან და

ახელებს მოწიწებით.

შემოდის ღენერალი, მელოტი მოხუცი, ფრაკით და სათვლებით: იმას ორ ბიჯზედ მოშორებით მოსდევს თანაშემწე, შემდგომს ორდინატორი, სმოტრიტელი, ფელმარა, რაპორტით და მომვლელი დედაკაცი. ღენერალი რომ შემოდის, ავთმყოფები ყალფახებს იხდიან და თავს უკრამენ.

—რამდენი ავთ მყოფები არიან! ჰკითხავს ირდინატორს ღენერალი.

—თერთმეტი კაცი გახლავსთ, თქუტსნო აღმატებულებაე.

—საშიში სნეულება ხომ არა ეისა აქუს?

—არა, თქუტსნო აღმატებულებაე.

ღენერალი მიეა ერთ ავთმყოფთანა.

—შენ რითა ხარ ავთ?

—მე კუტის ანთება მქონდა, ეუბნება ავთმყოფი.

—მაგას არა გკითხამენ, შენიშნა ღენერალმა.

—როგორა გრძნობთ ახლა?

—ცუდათ.

—სადა გტყრია?

—მე ახლა ვგრძნობ მარტო....

—მაგას არა გკითხამ, რასაცა გრძნობ, სადა გტყრია მეტი?

—მუცელი.

—ეს ვინ არის?

—ავთ მყოფი გახლავსთ, უბასუხებს კანჯალით ორდინატორი.

—მე ეხედავ რომ ავთ მყოფია. ვინ არის იგა?

—საბატონო ყმა, იხმობს მარტო, ეუბნება ირდინატორს.

შენ როგორა ჰბედავ, და თავზედ ყალფახი გხურამს, ჰა? სამ დღეს ვახშამი არ აქამოთ. ეს რილითი არის ავით?

— ეგ გახლავთ თქუტსო აღმატებ...

— ეი, დედაკაცი, სად არის მომვლელი? ოფლი მოსვლია ამას?

— რამწამს ცხელ-ცხელი დალია, მაშინვე...

— ოფლი მოსვლია მეთქი ამას?

— დიან, მე თქუტსო აღმატებულეზავ...

— კიდევ ოფლი მოსვლია მეთქი?

— მოუვიდა.

— ეს რაღა არის? დენერალი აჩენებს ზეწარსა.

— ლაქა გახლავსთ, უპასუხებს კანკალით დედაკაცი.

დენერალი თითს იხერს მომვლელ დედაკაცზედ და ეუბნება სმოტრიტელს.

— ერთი თვის ჯამაგირი არ მისცე!— ეს რილითი არის ავით?

— ეს არის ახლა შემოვიდა, თქუტსო აღმატებულეზავ.

— ორასი წურბელა ამას.

დენერალი და მრთელი ამაღა გადის რამდენსამე მინუტის შემდეგ; სმოტრიტელი შემობრუნდება და ეუბნება გამდელს დედაკაცსა:

— რაო, ჰა? გეუბნებოდი თუ არა? ხომ გეუბნებოდი! მომვლელი დედაკაცი ტირის, ავითმყოფები ნუგეშს აძლევენ.

3. დედაკაცი...

ლამის თერთმეტს საათზედ, როდესაც საავითმყოფოში სრულებით დაშვიდდა, ჰატარას ოთახში, კარრილორის ბოლოს,

ისხდნენ ავთმოცოფები. ეს ოთახი იყო, წყალის გასათბობად და საფარებელის მოსამზადებლათ წყრულისათვის; ამისათვის იღვა იქ დიდი პლიტა, რომელზედაც იღვა რამდენიმე თითბრის ჩაიდნები და ქვაბები გვირის თესლით სავსეები; ავთმოცოფები ისხდნენ წყობად: ზოგი პლიტასთან, ზოგი გადებული თანჯარასთან, ზოგი სწევდა თამბაქოს, ზოგი ქალაღდს თამაშობდნენ და ლაპარაკობდნენ. სტოლთან იჯდა მომღვლო დედაკაცი და ასხამდა ჩაის. ავთმოცოფები რიგ რიგით მიდიოდნენ და ართმევდნენ სტაქნით ჩაისა.

— ყმარწვილებო, ეუბნებოდა ერთი ავთმოცოფი მეორეებს, როდის მოვსწამლავთ ქალბატონსა? რა ანბაია? დაკეცების მეტი არა ხართრა. ეჭ, რა გითხრა თქუტს!

— ძალიან საჭირო არის, მაგეებ თუ არ გამოუდქით, უპასუხა მეორემ.

— მამ რისთვის მოეთრევა ხოლმე? შემოვა თუ არა ჩუტს საავთმოცოფოში და მოჰყეება: „ავთმოცოფებო! ნუ ხევთ საცვლებს!.. იმას რა ხელი აქუს, რომ ვხვთ. საკელმწიფო არის რა! მე იმას დაუმტკიცებ. პერანგსაც დახვევ გაჯავრებული, ზეწარსაც, საბანსაც და სხვასაც.“

— რა კარგია მერე, ეუბნებოდა დედაკაცი, თან ლამბაქს უბერავს ჩაი დასხმულს, — წაეა და გიჩივლებთ.

— ემმაკებმა წაიღოს იმისი თავი, თუ წაეა: —
ორი ავთმოცოფი, ქალაღდს თამაშობდნენ კუთხეში და ლაპარაკობდნენ ამ სახით:

— აბა, რაო? თქუტსნი სიყვარულის საქმე როგორ მიღის?
— მე კიდევ მივიღე მეორე წიგნი. მწერს, როდესაც ბაღში გამომიშვებენო, მაშინ ენახამთ ერთმანეთსაო. მაგრამ,

ის არ ვარგა, იმას თავი უნდა დავანებო. გუშინ თვალი შევასწარ, ერთი ქალი მოიქეანეს ახლად ავით გამხდარი და საკალო საავთმყოფოში შეიყვანეს. სწორეთ სულია რაღა მე კიდევ გამოვიკითხე. გავგზავნე ჩუქნი მომეღელი დედაკაცი მაგრამ არ მიიქარა. კორრიდორში არ გამოდის. მივახწევ კი იქამდინ, თუ ერთი ჩქარა ნება მოგვეცეს ბაღში გასვლისა. მაგრამ ეს წყეული პირზედ სისველეები ხელს არ იღებენ.

—რას ანობ ბაღში როგორ იქნება! იქ სამოთხე არის ამ გვარ საქმეებისათვის. მე ვანობ კარგს. შარმან აქ ვიწვევი, ყელი მტკიოდა, ბაღში აი რა ისტორია გამოვიდა. ქალები ჩემი გულისთვის წაიხზებნენ. ერთი ბუხლალტერის და იყო და მეორე ავთმყოფი ქალი. ერთმა იმათგანმა მომასწრო მეორესთან, წაიკიდნენ ორნი და ერთმანერთს თმები აგლიჯეს. რა გგონია? ამ საქმემ დენერლამდინ მიაღწივა. აი, ესეც შენი სიყვარული, მეუბნები მეორეც უნდა ავიჩინოვო. მაგაზედ ცუდი არა იქნება რა.

—ეი, ყმაწვილებო, დაიყვირა უცებ ერომა ავთმყოფმა, იცით რა მოვიგონე?

—აბა რა!

—ახლა რომ, ამ ჩუქნს ბებერს დედაკაცს ხუთშაურიანი ვაჩუქოთ და გავგზავნოთ არყის მისათანათ, რასა ფიქრობთ ამხედ?

—რატომ, ეგ შეიძლება. დაიყვირეს ერთის ხმით.

—კარგია ხმა გაიკმინდეთ, უთხრა წყრომით დედაკაცმა, თქუქნ მაგიერ ნაჩალნიკს პასუხი მე უნდა გავცე!

—კარგია ერთი მართლა ბებერს ნუ ლაპარაკობ.

—კარგი რა გეწყობა, მაგრამ ჭკვიანათ კი ისხედით!

—შენ წადი, გასწიე და ჩუპნ ვიციო.

—კარგია. იმდენი რომ ყველას ეყოს?

—მამ! ღროთი!

დედაკაცმა აიღო ბოთლი კელში და გასწივა,--ავთმყოფები კი ისევე ლაპარაკობდნენ.

—აბა ყმაწვილებო, მინამ ოტკა მოგვიდოდეს, სიმღერა ვთქვათ რამე. მამაო? აბა დაიწყე!

ერთმა ავთ მყოფმა, საშჯერ ჩაახველა დ შემოსძახა.

ამავე ღროს, კორჩიღორის მეორე ბოლოს ოთანში, იყო ეს ანბავი: ორი მომღვლები დედაკაცი იდგა კრაოტთან, რომელზედაც კვდებოდა დედაკაცი სახადით.

—ახლა რა უყოთ ჩუპნ ამას? ლაპარაკობდა ერთი მომღვლები.

—საჭირო არის დეჟურნის შეტყობინება?

—საჭიროა, მამ გასწიე!

—მე რისთვისა მგზავნი, მენ თითონ წახვიდე.

—ან მე რაზედ წავედე, ან შენ. ახლა ის მაინც მინ არ იქნება, სმოტრიტელთანა ზის და ქალაქსა თამამობს ახლა. წელან ავი გვეუბნებოდა ტყეილ უბრალოთ ნუ შემაწუხებთო. უიმისოთაც მოკვდება ესა. ფერშალს კი უნდა შევატყობინოთ.

—ფერშალი ახლა მთვრალი გდია. იმას ვერას გზით ნერ გაადვიძებ:

—მამ რალა საჭირო არის ბევრი ლაპარაკი! მიშველე

ვადმოვიდეთ. იკრავტიდამ, ბალიშს პირი გადაეძროთ და ზერწარიც ავიღოთ, სტყვილათ რაზედ გეჩირქიანებინებთ. მიწველე შენც.

— მომელელ დედაკაცებმა სტაცეს ხელი ავითმყოფს, რომელიც თითქოს გამოირკვაო და წამოიღულლულა.

— ქადებს, ქადებს.. ვაცხოვდები...

— ჰა, როგორ არა, უბასუბას ერთმა მომელელმა. რა დროს მოუვიდა ფიქრათ ქადების გამოცხობა? გამოაცალე ლეიბი ქვეშიდან. ფეხი გაუჭიმე. არა, წავალ პეტროვიჩს შევატყოვინებ.

მოვიდა ნამძინარევი პეტროვიჩი, სალდათი და წამოიბუტბუტა.

— ჰო, რაო? რა ანბანიაო? სულგდო დედაკაცებო! რა არ შეგიძლიანთ, მითხარით. რომ არ იცი, ჩუქნებურათ უნდა, მოიქცეთ გოგონურათ, უხერხუბო. ერთი შენ ფეხები დაიჭი! მე იღლიებში შეუჯდება. ამ დროს მოვიდა ერთი მოხუცებული დედაკაცი, უყურებდა ამ ავითმყოფის წვალებასა და ამოიოხრა გულის საკლავათ.

— დედი და ჩემი წავიდა! დაიყვირა უცებ მომაკვანება. წავიდა! გამოუდექი იმას, გამოუდექი...

— არა, დაიგვიანა. სთქვა სიცილით სტაროქმა. ვერ მოეწევი დასდევით ფიცარზედ! აგრე კარგათ არის. ახლა კი შეგიძლიან მოკვდე, ღმერთმა გზა მშვიდობისა მოგცეს...

შენიშვნა.

	შეცდომა.	ნამდვილში.	
უფ. დიმიტრი ყიფიანის თარგმნილში შეგვეპარვია	შეცდო-		28
შეები. გთხოვო ასე წაიყითხოთ.			33
			17
			37
			38
			38
გვერდი.	შეცდომა.	ნამდვილში.	
—			—
2.	შენ თვს.	შენ თვს,	00
—	ღაგისმენ.	ღაგისმენ,	—
—	ჭკუა.	ჭკუა.	30
—	ჰუმობია.	ჰუმობია,	30
4	სწორეთ.	სწორეთ,	
5.	შენ	შენს.	
14	უკვრდა.	უკვრდა,	
13.	ასკა	ასაკა,	
—	იმასთან	იმათთან	
20.	ვეტრფი.	ვეტრფი?	
21.	მაგრა	მაგრამ	
27.	შეჩუწნებელი	შეჩუწნებული	
—	შემთხუტუას	შემთხუტუეას	
30	თქუტნი	თქუტნი ხაზინა.	
—	ღირსი	ღირსი	
33	იქ მოგელით	იქ მოგელით	
36	რადგანაც ამას	რადგანაც მამას	
41	და სილვია	და სილვიამ	
44.	მაგრა პროტეოს	მაგრამ პროტეოს.	
49	არ იფიქროთ	არ იფიქროთ	

54	ისე განრისდა	ისე განრისხდა
64	კარგად შეწმანელს	კარგად შეწმანილს,
71	ქუცყინისა მსასვებელი	ქუცყინისა მსამოთხებელი
76.	დატანჯულ სულსა	დატანშულ სულს
82.	გმადლობთ	გმადლობთ
86.	მიწუწუბ?	მიწუნებს?
—	ჩუმათ	ჩუმათ
90	განრზრახვიდა	განრზრახვდა.
—	რასა ვჰხედავ	რასა ვჰხედავ!
92.	მე რომ ჯულისა ვაჩუქე	— მე რომ ჯულიამ მაჩუქა,
96.	რუსულად კეტჩერისა	რუსული კეტჩერისა.

იფიქრის	იფიქრის	4
ქმინ	ქმინ	7
ფიქრის	ფიქრის	11
ქმინ	ქმინ	21
შინისი	შინისი	—
იფიქრის	იფიქრის	30
ნაღვან	ნაღვან	18
იფიქრის	იფიქრის	78
ქმინისი	ქმინისი	—
იფიქრის	იფიქრის	86
იფიქრის	იფიქრის	—
იფიქრის	იფიქრის	88
ქმინისი	ქმინისი	88
იფიქრის	იფიქრის	11
იფიქრის	იფიქრის	11